

גמרא סדורה מסכת

בבא קמא

פרק א' - "הַמַּיִחַ"

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

לימוד פרק זה יהיה לרפואה השלימה והמהירה
של ר' ישראל אהרן בן רבקה

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ג. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
 שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
 כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בנייק לימודי ה".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

מסכת בבא קמא פרק ג' - "המניח"

1. כז, א - כז, ב

רש"י

מתני'.

המניח את הכד, ושברה פטור - בגמרא מפרש טעמא.
ואם הוזק בה - הנתקל.
בעל החבית חייב - מפרש בגמ'.

גמ'.

נשברה כדו של זה בקורתו של זה פטור - שלשניהן רשות להלך.
פתח בחבית - דקתני זה בא בחביתו.
וסיים בכד - דקתני נשברה כדו של זה כו'.
והציל את הדבש לתוכה - מפני שהדבש דמיו יקרים.
שכרו - כשאר פועל ואין בעל הדבש משלם דמי היין.
פתח בכד - דקתני וזה בא בכדו של דבש וסיים בחבית דקתני נסדקה חבית של דבש.
למקח וממכר - שביד המוכר לתת לו איזה שירצה ואפילו התנה עמו חבית דמשמע גדולה נותן לו כד שהיא קטנה.
אין הולכין בממון אחר הרוב - היכא דמסתפקא לן מילתא כגון הכא וכגון (לקמן / בבא קמא/ דף מו) המוכר שור לחבירו ונמצא נחון לא אמרינן בתר רובא זיל ולחרישה קנאו והוי טעות אלא אמר המוציא מחבירו עליו הראיה ויכול לומר לו לשחיטה מכרתיו לך.

משנה

המניח את הכד ברשות הרבים, ובא אחר ונתקל בה ושברה - פטור, ואם הוזק בה - בעל החבית חייב בנזקו.

גמרא

פתח ב"כד" וסיים ב"חבית"!

ותנן גמ':

"זה בא בחביתו וזה בא בקורתו, נשברה כדו של זה בקורתו של זה - פטור", פתח בחבית וסיים בכד!

ותנן גמ':

"זה בא בחביתו של יין וזה בא בכדו של דבש, נסדקה חבית של דבש, ושפך זה יינו והציל את הדבש לתוכו - אין לו אלא שכרו", פתח בכד וסיים בחבית!

אמר רב פפא:

היינו פד, היינו חבית.

למאי נפקא מינה?

למקח וממכר.

היכי דמי?

אילימא פאתרא דכדא לא קרו 'חבית', וחבית לא קרו 'כדא' - הא לא קרו לה!

לא צריכא,

דרובא קרו לה לכדא 'כדא', ולחביתא 'חביתא', ואיכא גמי דקרו לחביתא 'כדא' ולכדא 'חביתא'; מהו דתימא: זיל פתח רובא.

קא משמע לן:

דאין הולכין בממון אחר הרוב.

כז, ב

2. כז, ב

רש"י

בקרן זוית - כשנכנסין ממבוי למבוי מן הצד הניחה בצד המבוי אצל הקרן וכשהחזיר זה פניו לא ראה אותה.
אלא אי כשמואל אי כרבי יוחנן - שהמניח לא פשע הלכך דוקא נתקל אבל שבר ברצון חייב.
דוקא נתקל אבל שבר - ברצון ואח"כ הווק בחרסיו פטור בעל החבית דאיהו הוא דאזיק אנפשיה.
תנא רישא - נמי נתקל.
לפי שאין דרך בני אדם כו' - אמתניי מהדר דלא תימא באפילה או בקרן זוית אלא אפי באורה פטור הנתקל ודקשיא לך איבעי ליה עיוני ומיזל אין דרך בני אדם להתבונן בדרכים.
וחייב שמואל - את הנתקל לשלם.
בשלמא שמואל כשמעתיה - דמוקי למתניתין באפילה הא באורה חייב.
קונא דעצוי - קרן זוית הסמוכה לבית הבד.
דהואיל וברשות קעבדי - שמנהגם היה כן כשהיתה בית הבד מליאה בני אדם היו הבאים מושיבין כליהם ברשות הרבים וממתינין עד שיצאו אלו.

"[המניח את הכד ברשות הרבים],
 ובא אחר ונתקל בה ושברה פטור".

אמאי פטור?

איבעי ליה לעיוני ומיזל!

אמרי דבי רב משמיה דרב:
 בממלא רשות הרבים כולה חביות.

שמואל אמר:

באפילה שנו.

רבי יוחנן אמר:

בקרן זוית.

אמר רב פפא:

לא דיקא מתניתין אלא או כשמואל או כרבי יוחנן,
 דאי כרב, מאי אריא "נתקל"? אפילו שבר נמי!

אמר רב זביד משמיה דרבא:

הוא הדין דאפילו שבר,

והאי דקתני "נתקל" - אידי דבעי למתני סיפא:
 "ואם הוזהר בה - בעל חבית חייב בנזקו" -

דדוקא נתקל, אבל שבר לא,

מאי טעמא?

הוא דאזיק אנפשיה -

קתני רישא "נתקל".

אמר ליה רבי אבא לרב אשי:

הכי אמרי במערבא משמיה דרבי עולא:

לפי שאין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים.

הנה עובדא בנהרדעא - וחייב שמואל,

בפומבדיתא - וחייב רבא.

בשלקמא שמואל כשמעתיה,

אלא רבא, לימא כשמואל סבירא ליה?!

אמר רב פפא:

קרנא דעצרא הוי,

דכיון דברשות קעבדי, איבעי ליה לעיוני ומיזל.

3. כז, ב

כ"י

הרי אמרו לרכובה שלש - מנהג הדיינין לגבות מן הבועט את חברו בארכובתו של בועט ג' סלעים לבשת לפי שגדולה בשת מכת הארכובה מדחיפת היד.

לבעיטה - ברגל.

לסנוקרת - אוכף של חמור שהכה בו את חברו.

שלש עשרה - סלעים לבשתו לבד חיוב שאר הדברים.

לפנדא דמרא - בית יד של פושיי"ר.

קופינא - הברזל עצמו אצל הנקב.

בשת - קנס הוא.

גופא דעובדא - דפנדא וקופינא. **גוגותא -** בור מים מכונסין להשקות שדות.

מאה פנדי - ק' הכאות היה לו להכותו שהרי גזלו מימיו.

בפנדא - היינו בית יד.

לא עביד איניש דינא לנפשיה - ואפי' דין אמת לא יעשה הוא לעצמו אלא ילך אצל הדיין.

במקום דאיכא פסידא - אי אזיל לבי דינא דאדאזיל לבי דינא ואתי קא דלי האי ולא ידע מאי דלי או שמא יכלו המים מן הבור ואין לו פרעון לזה דקא מפסיד כי האי גוונא עביד איניש דינא לנפשיה.

שלח ליה רב חסדא לרב נחמן:

הרי אמרו:

לרכובה - שלש,

ולבעיטה - חמש,

ולסנוקרת - שלש עשרה.

לפנדא דמרא, ולקופינא דמרא - מאי?

שלח ליה: חסדא חסדא, קנסא קא מגביית בבבבל??!

אימא לי גופא דעובדא היכי הוה?

שלח ליה:

דההוא גרגותא דבי תרי דכל יומא הנה דלי חד מנייהו,

אתא חד קא דלי ביומא דלא דיליה.

אמר ליה: יומא דידי הוא!

לא אשגח ביה,

שקל פנדא דמרא, מחייה.

אמר ליה:

מאה פנדי בפנדא למחיה!

אפילו למאן דאמר 'לא עביד איניש דינא לנפשיה',

במקום פסידא - עביד איניש דינא לנפשיה.

דאתמר:

רב יהודה אמר:

לא עביד איניש דינא לנפשיה,

רב נחמן אמר:

עביד איניש דינא לנפשיה.

4. כז, ב- כח, א

רַש"י

אל תיכנס לחצר חבירך - בגניבה ובסתור שלא תראה עליו כגנב.
אלא שבור את שיניו - כלומר קח בחזקה וקשיא לרב יהודה.
עמך - בתמיה [כלומר] וכי [נראה] בעיניי שתשובה זו הוגנת היא לישנא אחרינא עמך תהא תשובה זו שאינה כלום.
בדין - תבעהו לדין.
אומרים לו - ב"ד שלו הוא נוטל מבעי ליה.
מאי לאו - דהוי עליון מועד דאי הוה שביק ליה ומיית דידיה ליכא פסידא דמשלם ליה כוליה.
בתם - דאי הוה אזיל לבי דינא אדחכי מיית דיליה ולית ליה אלא פלגא נוקא.

[אתמר:

רב יהודה אמר:

לא עביד איניש דינא לנפשיה,

רב נחמן אמר:

עביד איניש דינא לנפשיה.]

היכא דאיכא פסידא -

כולי עלמא לא פליגי דעביד איניש דינא לנפשיה.

כי פליגי היכא דליכא פסידא;

"רב יהודה אמר: לא עביד איניש דינא לנפשיה" -

דכיון דליכא פסידא, לזיל קמיה דיינא.

"רב נחמן אמר: עביד איניש דינא לנפשיה" -

דכיון דבדין עביד, לא טרח.

מתיב רב קהנא:

"בן פג פג אומר:

אל תכנס לחצר חבירך ליטול את שלך שלא ברשות,

שמא תראה עליו כגנב,

אלא שבור את שיניו, ואמור לו: שלי אני נוטל!"

אמר ליה:

כח, א עמך!

בן פג בג יחידאה הוא, ופליגי רבנן עליה.

רבי ינאי אמר:

מאי "שבור את שיניו"?

בדין.

אי הכי,

"ואמור לו"? 'ואומרים לו' מיבעי ליה!

"שלי אני נוטל"? 'שלו הוא נוטל' מיבעי ליה!

קשיא.

תא שמע:

"שוד שעלה על גבי חבירו להורגו,**ובא בעל התחתון ושמט את שלו,****ונפל עליון ומת - פטור" -**

מאי לאו, במועד, דליכא פסידא!?

לא,

בתם, דאיכא פסידא.

אי הכי,

אימא סיפא: "דחפו לעליון ומת חייב" -

ואי בתם אמאי חייב?

שהיה לו לשמטו ולא שמטו.

תא שמע:

"הממלא חצר חבירו כדי יין וכדי שמן -**בעל החצר משבר ויוצא משבר ונכנס!"**

רש"י

להביא זכויותיו - כגון אם היה זה טוענו שהחצר שלו וצריך זה להביא שטר מכירה שקנאה. **שכלו ימיו** - שהגיע יובל. **מסרהב** - מפציר. **וחבל בו** - הרב בעבד. **לא תקחו כופר לשוב וגו'** - דרוש בה לשב למי שרוצה לשוב לקלקלו ולהיות עבד לישנא אחרינא לשב למי שדינו להיות שב אל משפחתו ואינו רוצה. **לא תקחו** - לצרכו שום ממון. **בעבדא גנבא** - דאיכא פסידא. **עד האידינא היתירא** - דכתיב אם אדוניו יתן לו אשה (שמות כא). **והשתא** - שהוא בן חורין. **איסורא** - ורשאי להלקותו ולהפרישו דהאי דינא לאו לנפשיה הוא. **הא שברה חייב** - ואוקמא רב לעיל בממלא רה"ר כולה חביות אלמא לא עביד [איניש] דינא לנפשיה אפי' במקום פסידא. **בשאינה יכולה להציל ע"י דבר אחר** - דבדין קא עבדא אלמא לא עביד איניש דינא לנפשיה אפי' במקום פסידא כי הכא שבעלה מוכה כל שעה. **כשיכולה להציל ע"י דבר אחר** - דלא דינא עבדא. **פרט לשליח ב"ד** - שפטור על הבושת.

אמר רב נחמן בר יצחק: **"משבר ויוצא"** - לבית דין, **"משבר ונגנס"** - להביא זכויותיו.

תא שמע:

"מניין לנדבץ שכלו לו ימיו, ורבו מסרהב בו לצאת, וחבל ועשה בו חבורה שהוא פטור? תלמוד לומר:

"לא תקחו כפר... לשוב" - לא תקחו כפר לשוב

הכא במאי עסקינן? בעבדא גנבא.

עד האידינא לא גנב, והשתא גנב!?

עד האידינא הוה אימתיה דרביה עליה, השתא לית ליה אימתא דרביה עליה.

רב נחמן בר יצחק אמר:

בעבד שמסר לו רבו שפחה כנענית; עד האידינא היתירא, והשתא איסורא.

תא שמע:

"המניח את הנדב בראשות הרבים, ובא אחר ונתקל בה ושברה - פטור" - טעמא ד"נתקל בה", הא שברה - חייב!

אמר רב זביד משמיה דרבא:

הוא הדין אפילו שברה, והאי דקתני "נתקל" - אידי דקבעי למיתני סיפא: **"אם הוזק - בעל חבית חייב בנזקו"**, דדוקא 'נתקל', אבל 'שברכי' - לא, דהוא אזיק נפשיה - קתני רישא "נתקל".

תא שמע:

"וקצתה את כפרה" (דברים כה, יב) - **ממון** - מאי לאו, בשאינה יכולה להציל על ידי דבר אחר!

לא, שיוכלה להציל על ידי דבר אחר.

אבל אינה יכולה להציל על ידי דבר אחר - פטורה? אי הכי,

אדתני סיפא **"ושלחה ידה"** (דברים כה, יא) - **פרט לשליח בית דין** - לפלוג ולתני בדידה:

'בפמה דברים אמורים?

בשיוכלה להציל על ידי דבר אחר,

אבל אינה יכולה להציל על ידי דבר אחר - פטורה!?

הכי נמי קאמר:

'בפמה דברים אמורים?

בשיוכלה להציל על ידי דבר אחר,

אבל אינה יכולה להציל על ידי דבר אחר,

נעשה ידה כשליח בית דין ופטורה!.

רש"י

לנקוט פזרא וליתבי - יקח מקל וישב על דרך הראשון דהא דינא הוא דהא אמרת מה שנתן נתן אלמא חילוף מעליא הוי.
דרך עקלתון - דלאו דינא הוא.
קרובה לזה - לעיירות היושבין סמוך לאותו צד.
ורחוקה לזה - לאותן הסמוכין לצד האחר שיהו צריכין להקיף כל סביבות השדה וכשהיתה באמצע השדה לא היו מקיפין כל כך.
א"ה - דלאו חילוף הוא אמאי שלו לא הגיעו.
לפוטרו מן המעשר - דאף פאה הנשאת הפקר חשיבא ואע"ג דנקט לה איהו פטורה ממעשר.
חייב בפרט ובעוללות וכו' - אע"ג דהפקר פטור מפאה דתנן (פאה פ"א מ"ד) כל שהוא אוכל ונשמר חייב במעשר ובפאה אפ"ה כי האי הפקר חייב בכל הני כדמפרש טעמא בהגוזל עצים (לקמן / בבא קמא / צד) דכתיב ביה תעזוב יתירא.
ופטור ממעשר - דלא כתיב ביה תעזוב יתירא אלמא הפקר כל דהו פטור ממעשר כדתנן כל שהוא אוכל ונשמר חייב במעשר.

תא שמע:

"הרי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו, נטלה ונתן להם מן הצד - מה שנתן נתן, ושלו לא הגיעו".
 ואי אמרת 'עביד איניש דינא לנפשיה' - לנקוט פזרא וליתבי!

אמר רב זביד משמיה דרבא: גזירה שמא יתן להם דרך עקלתון.

רב משרשיא אמר:

בגנתן להם דרך עקלתון.

רב אשי אמר:

פל מן הצד דרך עקלתון הוא, קרובה לזה ורחוקה לזה.

אי הכי,

אמאי "שלו לא הגיעו"?

לימא להו: שקולו דידכו והבו לי דידי!

משום דרב יהודה,

דאמר רב יהודה:

מיצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו.

תא שמע:

"בעל הבית שהניח פאה מצד אחד, ובאו עניים ונטלו מצד אחר - זה וזה פאה",
 ואי אמרת 'עביד איניש דינא לנפשיה', אמאי "זה וזה פאה"?
 לנקוט פזרא וליתבי!

אמר רבא:

מאי "זה וזה פאה" - לפוטרו מן המעשר.

כדתניא:

"המפקיר את ברמו, והשכים בבקר ובצרו - חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה, ופטור מן המעשר".

5. כח, א-ב

רס"י

אלא שטינפו כליו במים - דרב מוקי למתניתין כשלא הפקיר את מימיו הלכך נמצא שזוקו כליו של זה בממונו של זה והוי כי שורו.

אבל - הוזק הוא עצמו פטור. **קרקע עולם** - שאין לה בעלים. **הזיקתו** - וממונו של זה גרמא בעלמא עבד ליה ורב לטעמיה דאמר לקמן /בבא קמא/ (דף נ:): בור שחייבה עליו תורה להבלו ולא לחבטו.

מבורו למדנו - בפ"ק /בבא קמא/ (דף ו).

שור ולא אדם חמור ולא כלים - והני מילי היכא דמת האדם דקרא במיתה משתעי דכתיב והמת יהיה לו אבל בנוק אדם חייב בעל הבור דקרא מכופר ממעטינן.

וכלים פטורין - על נזקי כלים פטור בעל הבור דשבירתן זו היא מיתתן ומתניתין נמי מימיו בורו הוא הלכך כי חייב על נזקי הגוף חייביה ולא על הכלים. **ורב ה"מ** - דתקלתו למדנו מבורו.

דאפקרינהו - כי בור דסבר רב בור שחייבה עליו תורה בהפקיר רשותו ובורו הוא דחייבתו.

אבל לא אפקרינהו ממונו הוא - ומשורו למדנו הלכך טינוף כלי ממונו דמזיק עבד אבל נזק הגוף קרקע עולם עבדה ושמואל סבר בהפקיר רשותו ולא הפקיר בורו נמי משתעי קרא ופטר בו את הכלים הלכך מתני' אע"ג דלא אפקרינהו בורו הוי ומאי דקתני חייב בהזיק גופו קמיירי ולא בכליו ואע"ג דקרקע עולם עבדה ליה חייב דשמואל לטעמיה דאמר לקמן /בבא קמא/ (דף נ:): בור שחייבה עליו תורה להבלו וכ"ש לחבטו ואע"ג דקרקע עולם אזקתיה.

נשתברו - בכלי השור שייכא שבירה כגון עול וסולמנין קריעה שייכא במרדעת של חמור.

הא למה זה דומה אדרבה - תולה כתיבא בלא כתיבא.

אלא מה דומה לזה כו' - דאם הוזקו בהם כלים או נתקל בהן אדם ומת פטור.

רישא - דקתני אבנו וסכינו דומין לבור.

קשיא לרב - ס"ד אפי' בדלא אפקריה מיירי.

וסיפא - דקתני אם הטיח אחר צלוחיתו באבן של זה חייב.

קשיא לשמואל - דהשתא משמע דמשורו למדנו.

משנה

נשברה בידו ברשות הרבים, והוחלק אחד במים, או שלקה בחרסית - חייב. רבי יהודה אומר: במתבין - חייב, באינו מתבין - פטור:

גמרא

אמר רב יהודה אומר רב: לא שנו אלא שטינפו כליו במים, כח, אבל הוא עצמו פטור - קרקע עולם הזיקתו.

כי אמריתה קמיה דשמואל, אמר לי: מכדי אבנו וסכינו ומשאו מבורו למדנו, וכולן אני קורא בהן: **"שור"** - ולא אדם, **"חמור"** - ולא כלים, והני מילי לענין קטלא, אבל לענין נזקין - אדם חייב, וכלים פטורין!

ורב?

הני מילי היכא דאפקרינהו, אבל היכא דלא אפקרינהו - ממונו הוא.

מתב רב אושעיא:

"ונפל שמה שור או חמור" (שמות כא);

"שור" - ולא אדם,

"חמור" - ולא כלים.

מבאן אמרו:

נפל לתוכו שור וכליו ונשתברו,

חמור וכליו ונתקרו -

חייב על הבהמה,

ופטור על הכלים.

הא למה זה דומה?

לאבנו וסכינו ומשאו שהניחן ברשות הרבים והזיקו.

אדרבה, 'מה דומה לזה' מפעי ליה!

אלא,

מאי דומה לזה?

אבנו וסכינו ומשאו שהניחן ברשות הרבים והזיקו.

לפיכך אם הטיח צלוחיתו באבן חייב.

רישא קשיא לרב,

וסיפא קשיא לשמואל!

ולטעמיד,

תיקשי לך היא גופא:

⁸⁷ רישא "פטור", וסיפא "חייב"!

אלא, רב מתרץ לטעמיה,

⁸⁷ ישנו גירסאות בהן מופיע "תקשי לך היא גופא קשיא רישא פטור... וכו'".

ושמואל מתרץ לטעמיה.

רב מתרץ לטעמיה:

במה דברים אמורים? כשהפקירו,

אכל לא הפקירו חייב,

"לפיכך הטיח צלוחיתו באבן חייב".

ושמואל מתרץ לטעמיה:

השתא דאמרת אבנו ספינו ומשאז כ'בורו' דמי,

לרבי יהודה דמחייב על נזקי כלים בבור -

"לפיכך הטיח צלוחיתו באבן חייב".

רש"י

בד"א - דאבנו דומה לבור
כשהפקירו.

לרבי יהודה דמחייב על נזקי

כלים בבור - בפרק שור שנגח

את הפרה (לקמן/בבא קמא/ דף

נג:).

6. כת, ב

רש"י

לא שנו - דהטיח צלוחיתו באבן
 חייב.
 אלא שנתקל באבן ונשוף -
 הכלי באבן.
 פטור - דקרקע גרמה לו.
 דלא כרבי נתן - דאמר לקמן
 בבא קמא/ (דף נג) בשור שדחף
 את חבירו לבור כל היכא דליכא
 לאשתלומי מהאי שור משתלם
 מבור האי דעבד ליה הזיקא.

["לפיכך הטיח צלוחיתו באבן חייב"].

אמר רבי אלעזר:

לא שנו אלא שנתקל באבן ונשוף באבן,
 אבל נתקל בקרקע ונשוף באבן - פטור.

כמאן?

דלא כרבי נתן.

איכא דאמרי:

אמר רבי אלעזר:

לא תימא: בנתקל באבן ונשוף באבן - הוא דמחייב,
 אבל נתקל בקרקע ונשוף באבן - פטור,
 אלא אפילו נתקל בקרקע ונשוף באבן - חייב.

כמאן?

כרבי נתן.

7. כח, ב - כט, ב

[נְשַׁבְּרָה בְּדוֹ בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְהוֹחֵלֵק אֶחָד בְּמִים אוֹ שְׁלֵקָה בַּחֲרִסִּית - חֵיִב] **רְבִי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּמִתְבּוּיִן - חֵיִב, [בְּאִינוֹ מִתְבּוּיִן - פְּטוּר].**

הֵיכִי דְמֵי "מִתְבּוּיִן"?

אָמַר רַבָּה:

בְּמִתְבּוּיִן לְהוֹרִידָה לְמָטָה מִכְּתִיפּוֹ.

אָמַר לִיָּה אַבְי:

מִכְּלָל דְּמִחֵיִב רַבִּי מֵאִיר אֶפִּילוֹ נִפְשָׁרָה!?

אָמַר לִיָּה:

אִין,

מִחֵיִב הֵיךְ רַבִּי מֵאִיר אֶפִּילוֹ אֲזָנָה בִּידוֹ.

אֵמַאי!?! אָנוּס הוּא! וְאוּנָס רַחֲמֵנָא פְּטָרִיה,

דְּכְתִיב "וְלֹנֶעַךְ לֹא תַעֲשֶׂה דְבָר" (דְּבָרִים כב)!

וְכִי תִימָא:

הֵנִי מִיָּלִי לְעֵנָן קֶטְלָא, אֲבָל לְעֵנָן נִזְקִין חֵיִב -

וְהִתְנִיא:

"נְשַׁבְּרָה בְּדוֹ וְלֹא סִלְקוּ,

נִפְל גְּמֵלוֹ וְלֹא הֶעֱמִידוּ -

רַבִּי מֵאִיר מְחִיב בְּהִזְקוֹ,

וְחֻקִּים אוֹמְרִים:

כְּטָא פְּטוּר מִדִּינֵי אָדָם, וְחֵיִב בְּדִינֵי שְׁמַיִם.

וּמוֹדִים חֻקִּים לְרַבִּי מֵאִיר:

בְּאֲבוֹנוֹ סִבִּינוּ וּמִשְׁאוֹ שְׁהִיחֹן בְּרֵאשׁ גְּגוֹ,

וְנִפְלוֹ בְּרוּחַ מְצוּיָה וְהִזְקוּ, שְׁהוּא חֵיִב.

וּמוֹדָה רַבִּי מֵאִיר לְרַבָּנָן:

בְּמַעֲלָה קִנְקִנְיוֹ עַל הַגָּ עַל מְנַת לְנַגְבָּן,

וְנִפְלוֹ בְּרוּחַ מְצוּיָה מְצוּיָה וְהִזְקוּ, שְׁהוּא פְּטוּר!"

אֵלָא, אָמַר אַבְי:

בְּתַרְתֵּי פְּלִיגֵי -

פְּלִיגֵי בְּשַׁעַת נְפִילָה, וּפְלִיגֵי לְאַחַר נְפִילָה.

פְּלִיגֵי בְּשַׁעַת נְפִילָה - בְּנִתְקַל פּוֹשַׁע;

מִרְ סָבַר: נִתְקַל פּוֹשַׁע הוּא,

וּמִרְ סָבַר: נִתְקַל לְאוֹ פּוֹשַׁע הוּא.

פְּלִיגֵי לְאַחַר נְפִילָה - בְּמִפְקִיר נִזְקִין;

מִרְ סָבַר: מִפְקִיר נִזְקִין חֵיִב,

וּמִרְ סָבַר: פְּטוּר.

וּמִמַּאי?

מִדְּקִתְנֵי תַרְתֵּי:

"הוֹחֵלֵק אֶחָד בְּמִים, אוֹ שְׁלֵקָה בַּחֲרִסִּית" -

הֵינֵנוּ הֵךְ!

אֵלָא לְאוֹ, הֵכִי קָאָמַר:

"הוֹחֵלֵק אֶחָד בְּמִים" - בְּשַׁעַת נְפִילָה,

רַבִּי

בְּמִתְבּוּיִן לְהוֹרִידָה לְמָטָה
מִכְּתִיפּוֹ - וְנִתְקַל וְהוֹטְחָה
בְּכוֹתֵל חֵיִב דְּנִתְקַל פּוֹשַׁע הוּא.

אָמַר אַבְי מַכְלָל - דְּרִימ

דְּמַחְמִיר טְפִי מַחֲיִיב.

אֶפִּי נִפְשָׁרָה - נִימוּחָה הַכֵּד

מַעֲצָמָה עַל כְּתִיפּוֹ דְהוּי אוּנָס.

נִפְשָׁרָה - נִימוּחָה כְּדַמְתַּרְגְּמִינָן

(שְׁמוֹת טז) וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנִמְסָ

פֶּשֶׁר.

אֶפִּילוֹ אֲזָנָה בִּידוֹ - אֶפִּילוֹ

נִפְשָׁרָה מַעֲצָמָה שְׁלֵא נִפְלָה מִידוֹ

אֲלֵא נִימוּחָה וְנִשְׁאָר הָאוֹזֵן בִּידוֹ.

פְּטוּר מִדִּינֵי אָדָם - כְּדַמְפְּרָשׁ

לְקַמְן.

וְחֵיִב בְּדִינֵי שְׁמַיִם - מִשּׁוֹם דְּלֵא

סְלִיק.

בְּרוּחַ שְׁאִין מְצוּיָה - דְּאוּנָס

הוּא.

אֲלֵא אָמַר אַבְי בְּתַרְתֵּי פְּלִיגֵי -

בְּמִתְנִי כִּשְׁהִזִּיק הַכֵּד בְּשַׁעַת

נְפִילָה וּפְלִיגֵי כִּשְׁהוֹזֵק בַּחֲרִסִּי

לְאַחַר נְפִילָה.

בְּמִפְקִיר נִזְקִין - כְּגוֹן זֶה

דְּמִסְתַּמָּא מִפְקִיר לְחֲרִסִּיו וְרִימ

סָבַר מִפְקִיר נִזְקִין חֵיִב דְּבוּר

שְׁחִיבָה עֲלֵיו תוֹרָה בְּבוּר בְּרַהֲיִיר

דְּהַפְקִיר הוּא חֵיִבָּה וְרַבִּי יְהוּדָה

דְּסָבַר פְּטוּר [ס"ל] דְּהַפְקִיר

רְשׁוּתוֹ וְלֹא הַפְקִיר בּוּרוֹ זֶהוּ בּוּר

הָאִמּוּר בְּתוֹרָה וְלְקַמְן /בְּבֵא

קָמָא/ (דף מט:) פְּלִיגֵי רַבִּי

יִשְׁמַעְאֵל וְרִי"ע בְּהָא מִילְתָּא

וְהִ"ק רַבִּי יְהוּדָה בְּמִתְבּוּיִן

לְשׁוּבְרָה וְהִזִּיק בְּנְפִילָה חֵיִב

וּבְשִׁאִין מִתְבּוּיִן אֲלֵא מִתְבּוּיִן

לְהוֹרִידָה מִכְּתִיפּוֹ וְנִתְקַל

וְנִשְׁבְּרָה פְּטוּר דְּנִתְקַל לְאוֹ פּוֹשַׁע

הוּא וּבְהִזִּיק דְּלְאַחַר נְפִילָה נִמֵּי

לְקַמְן מִפְרָשׁ מֵאִי מִתְבּוּיִן אִיכָא.

וּמִדְּמִתְנִיתִין בְּתַרְתֵּי כו' - גְּמָרָא

קִפְרִיד לָהּ.

אֲלֵא בְּשַׁעַת נְפִילָה - הֵיכִי אִיכָא

לְמִימַר נִתְקַל פּוֹשַׁע הוּא מָה הוּא

יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת אִם נִתְקַלָּה בְּהַמְתוֹ

דְּבִשְׁלֵמָא נִתְקַל הוּא וְנִשְׁבְּרָה

כְּדוֹ אִיכָא לְמִימַר אִיבְעֵי לִיָּה

לְעִיּוּנֵי וּמִיזֵל אֲלֵא גְּמֵלוֹ מִי אִיכָא

לְמִימַר הֵכִי.

"או שְׁלָקָה בַּחֲרִסִּית" - לְאַחַר נְפִילָה.

ומדמתניתינן בתרתין, ברייתא נמי בתרתין.

בשְׁלָמָא "בְּדו" - משַׁכַּחַת לָהּ אוּ בְשַׁעַת נְפִילָה אוּ לְאַחַר נְפִילָה,
אֵלָא "אֲמַלו" - בְּשַׁלְמָא לְאַחַר נְפִילָה - משַׁכַּחַת לָהּ בַּמְפָּקִיר בְּבִלְתוֹ,
אֵלָא בְשַׁעַת נְפִילָה - הִכִּי מְשַׁכַּחַת לָהּ!?

אָמַר רַב אֲחָא:

כְּגוֹן דְּעֵבְרָה בְּמֵיא דְרַךְ שְׂרַעְתָּא דְנִהְרָא.

הִכִּי דְמִי?

אִי דְאִיכָא דְרַכָּא אַחְרִינָא - פּוֹשַׁע הוּא,
וְאִי דְלִיכָא דְרַכָּא אַחְרִינָא - אָנוּס הוּא!

אֵלָא,

מְשַׁכַּחַת לָהּ דְאִתְקִיל, וְאִתְקִילָה בֵּיהּ גְּמֵלָא.

'מְפָקִיר נְזָקוֹ' מֵאִי "מִתְבַּיֵּין" אִיכָּא?

אָמַר רַב יוֹסֵף:

בְּמִתְבַּיֵּין לְזִכּוֹת בַּחֲרִסִּיהָ.

וְכֵן אָמַר רַב אֲשִׁי:

בְּמִתְבַּיֵּין לְזִכּוֹת בַּחֲרִסִּיהָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר:

בְּשַׁעַת נְפִילָה מְחַלְקָת.

אָבַל לְאַחַר נְפִילָה מֵאִי דְבְרֵי הַכֹּל פְּטוֹר!?

וְהָא אִיכָּא רַבִּי מֵאִיר דְּמַחֲיִיב!

אֵלָא מֵאִי דְבְרֵי הַכֹּל חַיִּיב!?

וְהָא אִיכָּא רַבֵּן דְּפִטְרִי!

אֵלָא, מֵאִי "בְּשַׁעַת נְפִילָה"?

אַף בְּשַׁעַת נְפִילָה,

וְקַמְשָׁמַע לֹן כְּדַאבִּי.

כַּט, ב וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:

לְאַחַר נְפִילָה מְחַלְקָת.

אָבַל 'בְּשַׁעַת נְפִילָה' מֵאִי דְבְרֵי הַכֹּל פְּטוֹר!?

וְהָא מְדַקְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לְקַמֹּן:

"לָא תִימָא מִתְנִיתִין רַבִּי מֵאִיר הִיא דְאָמַר נִתְקַל פּוֹשַׁע הוּא" -

מְכַלְל דְּרַבִּי מֵאִיר מַחֲיִיב!

אֵלָא, מֵאִי דְבְרֵי הַכֹּל חַיִּיב!?

וְהָא מְדַקְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לְקַמֹּן:

"לָא תִימָא מִתְנִיתִין רַבִּי מֵאִיר הִיא דְאָמַר נִתְקַל פּוֹשַׁע הוּא" -

מְכַלְל דְּפִטְרִי רַבֵּן!

אֵלָא, הָא קָא מְשַׁמַּע לֹן:

דְּמְפָקִיר נְזָקוֹ דְהִכָּא הוּא דְפִטְרִי רַבֵּן, דְאָנוּס הוּא,

אָבַל מְפָקִיר נְזָקוֹ דְעֵלְמָא - מַחֲיִיבִי.

רַבִּי

שְׂרַעְתָּא דְנִהְרָא - שְׂגַדְל הִנְהַר
וְכִסָּה אֶת עֵין הַדְרֵךְ וּפּוֹשַׁע הוּא
בְּכַךְ שְׂאִילוּ הִיָּה הַדְרֵךְ מְגוּלָה
לֹא נִתְקַל גְּמֵלוֹ.

שְׂרַעְתָּא - לְשׁוֹן שְׂרוּע וְקִלוּט
(וְיִקְרָא כַב).

פּוֹשַׁע הוּא - וְאִין לוֹ דִין נִתְקַל.

דִּאֲתִקִּיל - בְּדֵרֵךְ יִבְשָׁה וְנִתְקַל
בֵּיהּ בְּהַמְתּוֹ וְהוּי לִיהּ אִיהוּ
פּוֹשַׁע.

לִזְכוֹת בַּחֲרִסִּיהָ - שְׁלֵא הַפְּקִירִין
חַיִּיב וּבִשְׂאִין מִתְכוּיִן שׁוֹב לִזְכוֹת
בְּהֵן פְּטוֹר דְּמִפְקִיר נְזָקוֹ פְּטוֹר.

וְהֵאִיכָא ר"מ דְּמַחֲיִיב - מִדְּקַתְנִי
בְּבִרְיִיתָא וְלֹא סִלְקָה וְלֹא
הֶעֱמִידָה מְכַלְל דְּבַהֲזִיק דְּלֵאחַר
נְפִילָה פְּלִיגִי.

אַף בְּשַׁעַת נְפִילָה - וּמִשׁוּם
דְּלִישְׁנָא דְּבִרְיִיתָא לֹא מִשְׁתַּמַּע
בְּשַׁעַת נְפִילָה אֲצִטְרִיךְ לְרַבִּי
אֲלַעְזָר לֹאשְׁמוּעֵינָן דְּדִיִּיקִינָן לָהּ
מִמִּתְנִיתִין דְּקַתְנִי תִרְתִּי כְּדֵאמַר
אֲבִי לַעִיל.

לֹא תִימָא מִתְנִי' ר"מ הִיא - גְּבִי
שְׁנֵי קְדָרִים קָאִי לְקַמֹּן בְּהֵאִי
פְּרַקִּין/בְּבֵא קַמָּא/ (דף לא).

אֵלָא הָא קַמ"ל - רַבִּי יוֹחָנָן.

דְּמִפְקִיר נְזָקוֹ דְּהִכָּא - דְּתַחֲלַתּוֹ
אוֹנָס הוּא דְּפִטְרִי רַבֵּן אֲבַל
מְפָקִיר נְזָקוֹ דְּעֵלְמָא כְּגוֹן
שֶׁהִשְׁלִיכוּ מִדַּעַת וְכְגוֹן בּוֹר
בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים מַחֲיִיבִי וְה"ק
לְאַחַר נְפִילָה מְחַלְקָת כְּלוּמַר
הֵאִי מְחַלְקָת דְּפִלִּיגִי ר"מ וְרַבֵּן
בְּהַפְּקִיר נְזָקוֹ לְאַחַר נְפִילָה הוּא
שֶׁתַּחֲלַתּוֹ ע"י נְפִילָה אֲבַל ע"י
הַשְׁלַכָּה לֹא פְּלִיגִי וְלֹא תִידוּק
מְרַבִּי יוֹחָנָן דְּבִשַׁעַת נְפִילָה לֹא
פְּלִיגִי.

8. כט, ב - ל, א

רפ"י

אליבא דר"מ כ"ע לא פליגי - דהשתא בהפקיר נזקיו הבא ע"י אונס מתחילה מחייב כ"ש הפקר שתחילתו ברצון.
בור ברה"ר - אלמא סבירא ליה לר"א דחיובא דבור ברה"ר היא.
משש שעות ולמעלה - אין חמץ ברשותו (דאע"ג) + מסורת השי"ס: [דכל היכא] + דאיתיה אסור בהנאה ועשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו לעבור עליו בבל יראה ובל ימצא.
ההופך את הגלל - זבל המופקר ברה"ר והפכו ממקום למקום.
חייב בנזקו - דקנייה בהגבהה וממונו הוא.
שנתכיון לזכות בו - כשהגביהו וחייב משום ממונו דלאחר שקנייה אע"פ שהניחו שם לא הפקירו אלא נתכיון ליטלו משם לאחר זמן.
אבל לא נתכיון לזכות בה - לכשהגביהו.
פטור - ואע"ג דכרה בור ברה"ר כשהפכו ונתקל האדם במקום שזרקו שם ואם היה במקומו הראשון ולא נתקל בו זה אלמא לר"א בור ברה"ר פטור והוא הדין למפקיר נזקיו דהא מאן דמחייב מבור ברה"ר יליף לה שלא היתה שלו מעולם.
שהחזירה למקומה - דלא כרה בור והוי כמי שלא נגע בה מעולם דלאו כורה בור הוא.
וחזר וגילהו - דפטור.
וקמה ליה ברשותיה - ומחייב והאי נמי כשהגביהו אסתלקו מעשה ראשון ונסתם הבור וכשחזר והשליכו הוה ליה כורה.
אלא אמר רב אשי - הא דמוקי רבי אלעזר למתניתין הכא לא נתכיון לזכות בה פטור.
כשהפכה לפחות מג' - דמתחילה לא הגביה שלשה הלכך לאו הגבהה היא דכבור פתוח דמי ולא נסתם הבור מעולם וכיון דלא נתכיון לקנותה דליכא לחיוביה משום ממונו משום כורה בור נמי לא תחייביה ומיהו היכא דנתכיון לזכות מחייב משום ממונו דאיכא למ"ד חבטה בהפקר קני בלא הגבהה בפרק הבית והעלייה (ב"מ דף קיח).

איתמר:

מפקיר נזקיו -

רבי יוחנן ורבי אלעזר;

חד אמר: חייב,

וחד אמר: פטור.

לימא:

מאן דמחייב - כרבי מאיר,

ומאן דפטור - כרבנן!

אליבא דרבי מאיר כולי עלמא לא פליגי.

כי פליגי אליבא דרבנן;

מאן דפטור - כרבנן,

ומאן דמחייב - אמר לך: אנה דאמרי אפילו לרבנן,

עד כאן לא פטרי רבנן אלא במפקיר נזקיו דהכא, משום דאנוס הוא,

אבל מפקיר נזקיו דעלמא מחייבי.

תסתיים דרבי אלעזר הוא דאמר חייב,

דאמר רבי אלעזר משום רבי ישמעאל:

שני דברים אינו ברשותו של אדם, ועשאן הפתוב כאילו הן ברשותו,

ואלו הן:

בור ברשות הרבים,

וחמץ משש שעות ולמעלה.

תסתיים.

ומי אמר רבי אלעזר הכי??

והא אמר רבי אלעזר איפכא!

דתנן:

"ההופך את הגלל ברשות הרבים והניק בהו אחר - חייב בנזקו"

ואמר רבי אלעזר:

לא שנו אלא שנתכיון לזכות בהן,

אבל לא נתכיון לזכות בהן - פטור,

אלמא מפקיר נזקיו פטור!

אמר רב אדא בר אהבה:

שהחזירה למקומה.

אמר רבינא:

משל דרב אדא בר אהבה למה הדבר דומה?

למוצא בור מגולה, וכסהו, וחזר וגלהו.

אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא:

מי דמי??!

התם לא אסתלק להו מעשה ראשון, הכא אסתלק להו מעשה ראשון!

הא לא דמי אלא: למוצא בור מגולה, וטממה, וחזר ונחפרה,

דאסתלקו להו מעשה ראשון וקיימא לה ברשותו!

אלא אמר רב אשי:

כשהפכה לפחות משלשה.

ומאי דוחקיה דרבי אלעזר לאוקמיה כגון שהפכה לפחות משלשה,

רפ"י

ואע"ג דלא נתכוין - הואיל
 וסבירא ליה דמפקיר נזקיו
 חייב.
המצניע את הקוף ואת הזכוכית
 - ברה"ר.
והגודר גדרו בקוצים - שעשה
 גדר של קוצים דסתם גדר של
 אבנים הוא דכתיב וגדר אבניו
 נהרסה (משלי כד).
וגדר - אבנים שנפל לרה"ר כו'.
לא שנו - דגודר בקוצים חייב.
אלא במפריח - ראש קוצותיה
 ברה"ר דה"ל בור ברה"ר.
אבל צמצמן - לתוך שלו דה"ל
 בור ברשותו ואע"ג דהפקיר
 רשותו שהקצהו לרה"ר פטור.
להתחכך בכתלים - וזה
 שנתחכך והוזק משונה הוא
 ומפריח היינו טעמא דחייב
 שהרי ממונו הוא ולא הפקירן
 והפריחן למקום מהלך בני
 אדם.
ומי אמר רבי יוחנן הכי -
 דמפקיר נזקיו פטור.
בור ברה"ר - אלמא חיובא
 דבור ברשות הרבים הוא.
[משום רבי ישמעאל - שני
 דברים אינן ברשותו כו'.]

וטעמא דכי נתכוין לזכות בה,
 הא אין מתכוין לזכות בה - לא?
 לוקמה למעלה משלשה,
 ואף על גב דלא נתכוין לזכות בה - חייב!

אמר רבא:

מתניתין קשיתיה:

מאי אריא "הפך"? לתני הגביה!
 אלא ששמע מינה: כל "הפך" - למטה משלשה הוא.

ומדרבי אלעזר אמר - חייב,

רבי יוחנן אמר - פטור.

ומי אמר רבי יוחנן הכי?!

והתנן:

"המצניע את הקוף ואת הזכוכית,

והגודר גדרו בקוצים,

וגדר שנפל לרשות הרבים,

והוזק בהו אחר - חייב בנזקו"

ואמר רבי יוחנן:

לא שנו אלא במפריח, אבל במצמצם פטור.

מצמצם מאי טעמא פטור?

לאו משום דהויא ליה בור ברשותו?!

מקלל דחייבא דבור ברשות הרבים הוא -

אלמא: מפקיר נזקיו חייב!

לא,

לעולם אימא לך מפקיר נזקיו פטור.

ומצמצם מאי טעמא פטור?

משום דאתמר עלה:

אמר רב אחא בריה דרב איקא:

לפי שאין דרכן של בני אדם להתחכך בכתלים.

ומי אמר רבי יוחנן הכי?!

והא אמר רבי יוחנן: הלכה פסותם **מישנה,**

ותנן:

"החופר בור ברשות הרבים,

ונפל לתוכו שור או חמור ומת - חייב"

אלא,

לעולם רבי יוחנן אמר חייב.

ומדרבי יוחנן אמר חייב,

רבי אלעזר אמר פטור!

והאמר רבי אלעזר^א משום **רבי ישמעאל:**

[שני דברים אינן ברשותו של אדם, ועשאן הכתוב כאילו הן ברשותו, ואלו הן:

בור ברשות הרבים,

וחמץ משיש שעות ולמעלה!]

לא קשיא:

הא - דידיה,

לא,

הא - דרביה.

9. ל, א

רפ"י

לא יהא אלא כרפשו - המשליך זבלו ברה"ר מי לא מיחייב כי לא הפקירו ה"נ רפשו הוא דאזקיה שנתערבו המים והעפר ונעשה טיט ושליו הוא מדמוקי לה בטינוף כלים מכלל דלא אפקריה דהא בור לא חייב בו כלים.

מי סברת דלא תמו מיא - אלא נתכנסו ונעשו רפש.

בדתמו מיא - ונבלעו קמיירי ואין כאן רפש.

ותרתי למה לי - לאשמעינן במתניתין טינוף כלים והא תנינא לעיל נשברה כדו ברה"ר והוחלק אחד במים ואוקמה רב נמי בדלא הפקירן ובטינוף כלים.

וחדא בימות הגשמים - ואיצטריך לאשמעינן דאע"ג דברשות קעבדי אם הזיקו חייב לשלם.

כל אלו שאמרו - חכמים מותרין לקלקל ברה"ר ואלו הן פותקין ביבותיהן לקלח שופכין שלהם ברה"ר כו' ביב צינור המקלח שופכין של מי תשמיש הבית לרה"ר.

משנה

השופך מים ברשות הרבים והוזק בהו אחר - חייב בנזקו. המצניע את הקוף ואת הזכוכית, והגודר את גדרו בקוצים, וגדר שנפל לרשות הרבים, והוזקו בהו אחרים - חייב בנזקו.

גמרא

אמר רב:

לא שנו אלא דנטפפו כליו במים, אבל הוא עצמו - פטור. קרקע עולם הזיקתו.

אמר ליה רב הונא לרב:

לא יהא אלא כרפשו?

מי סברת דלא תמו מיא?! בדתמו מיא.

ותרתי למה לי?

חדא - בימות החמה,

וחדא - בימות הגשמים,

דתניא:

"כל אלו שאמרו פותקין ביבותיהן וגורפין מערותיהן, בימות החמה - אין להן רשות, ובימות הגשמים - יש להם רשות. ואף על פי שברשות, אם הזיקו - חייבין לשלם."

10. ל, א

רש"י

בכותל רעוע - דה"ל למצניע לאסוקי אדעתיה שכותל זה עומד לסותרו.
וחייב בעל הכותל - דה"ל לאצנענהו.
בדליו של חברו - כסוי בור של חברו.
חייב בעל הבור - כדאמרינן במצניע קוצותיו דהיינו בור בכותל רעוע של חברו וסתר זה את כותלו דחייב המצניע והכא נמי איבעי ליה לאסוקי אדעתיה שזה יטול את דליו.
פשיטא - היא היא ומאי אשמעינן רבינא.
מהו דתימא - לא דמי דהתם משום הכי ליכא לחיוביה לבעל כותל דלא הוי ידע ליה למצניע דלודעיה שיבא ויטול קוצותיו אבל בעל הדלי דיידע לבעל הבור איבעי ליה לאודעיה שהוא נוטל את דליו אשמעינן רבינא דלאו היינו טעמא.
דגלת - חידקל.

"המצניע את הקוף, ... והזקו בהן אחרים - חייב בנזקו".

אמר רבי יוחנן:
 לא שנו אלא - מפריח, אבל מצמצם - לא.

ומאי טעמא פטור?

אמר רב אחא בריה דרב איקא:
 לפי שאין דרכן של בני אדם להתחכף בפתלים.

תנו רבנן:

"המצניע קוצותיו וזכוכיותיו לתוך כותל של חברו, ובא בעל כותל וסתר כותלו, ונפל לרשות הרבים והזיקו - חייב המצניע".

אמר רבי יוחנן:
 לא שנו אלא בכותל רעוע, אבל בכותל בריא - המצניע פטור, וחייב בעל הכותל.

אמר רבינא:
 זאת אומרת - המכסה בורו בדליו של חברו, ובא בעל דלי ונטל דליו - חייב בעל הבור.

פשיטא!

מהו דתימא:
 התם הוא דלא הוי ידע ליה דלודעיה, אבל הכא, דיידע ליה - הנה ליה לאודעיה. קא משמע לן.

תנו רבנן:

"חסידים הראשונים, היו מצניעים קוצותיהם וזכוכיותיהם בתוך שדותיהם, ומעמיקים להן שלשה טפחים, כדי שלא יעשב המחריש".

רב ששת שדי להו בנורא.

רבא שדי להו בדגלת.

11. ל, א

אמר רב יהודה:
האי מאן דבעי למהוי חסידא,
לקיים מילי דנזיקין.

רבא אמר:
מילי דאבות.

ואמרי לה:
מילי דברכות.

12. ל, א-ב

רס"י

מתני'.

לזבלים - שירקבו התבן והקש ונעשים זבל לזבל שדות וכרמים.

כל המקלקלין ברה"ר - רבן שמעון בן גמליאל שמעיה לת"ק דלא קניס אלא שבחא אבל גופא לא כדקתני בברייתא בגמרא ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר דגוף נמי כל הקודם בו זכה לישנא אחרינא כל המקלקלין ואפי' עושין ברשות.

גמ'.

כל שלשים יום - רשאי להניחן שם.

שעל מנת כן כו' - שלא יהו מקפידין על כך.

בנר חנוכה פטור - בפרק הכונס צאן לדיר דקתני גמל שהיה טעון פשתן.

מאי לאו משום דברשות ב"ד - הניח בחוץ משום פרסומי ניסא פטור.

ה"ג דתניא רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור, מפני שהוא רשות מצוה - כלומר משום רשות ב"ד דמצוה מיפטר אבל ברשות ב"ד דלאו מצוה חייב.

מותרין לקלקל - כגון פותקין ביבותיהן וגורפין מערות.

תבנו וקשו תנן - דמחייב דעדיין לא נעשו זבל וקשים הם ומחליקין בהן וכי קאמר רבי יהודה בזבל קאמר דמוציא אדם זבלו שאינו נוח להחליק כל כך.

משרקיי - מחליקין.

משנה

המוציא את תבנו וקשו לרשות הרבים לזבלים, והוזק בהן אחר - חייב בנזקו, וכל הקודם בהן זכה.
רבי שמעון בן גמליאל אומר:
כל המקלקלין ברשות הרבים והזיקו - חייבין לשלם, וכל הקודם בהן זכה.
ההופך את הגלל ברשות הרבים, והוזק בהן אחר - חייב בנזקו.

גמרא

לימא מתניתין דלא כרבי יהודה, דתניא:

"רבי יהודה אומר:
בשעת הוצאת זבלים, אדם מוציא זבלו לרשות הרבים, וצוברו כל שלשים יום, כדי שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה, שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ!"

אפילו תימא רבי יהודה, מודה רבי יהודה שאם הזיק - משלם מה שהזיק.

והתנן:

"רבי יהודה אומר:
בנר חנוכה פטור, מפני שהוא ברשות" -
מאי לאו משום רשות בית דין?!

לא,

משום רשות מצוה.

דתניא:

"רבי יהודה אומר:
בנר חנוכה פטור מפני שהוא רשות מצוה."

תא שמע:

"כל אלו שאמרו מותרין לקלקל ברשות הרבים - אם הזיקו חייבין לשלם, ורבי יהודה פוטר!"

אמר רב נחמן:

מתניתין שלא בשעת הוצאת זבלים, ורבי יהודה היא.

רב אשי אמר:

לב, **"תבנו וקשו"** תנו, משום דמשרקיי.

13. ל, ב - לא, א

רס"י

בשבחן - במה שהשביחן ברה"ר.
ואילו כל הקודם זכה לא קתני - משום דגלל זהו רעי ואינו משביח ברה"ר דמושבח ועומד הוא וקשה לרב.
והא קתני עלה - בברייתא אסורים משום גזל.
אכולה מתניתין קאי - האי אסורין משום גזל ואפילו אתבן וקש הלכך הכי קאמר דלאחר שקדם וזכה בהם אחר אסור לגזלן הימנו.
מדקא איירינן גלל - עליה דרב מכלל דאיהו סבר לאלתר קנסינן דאי לבתר דאייתי שבחא מאי רומיא דגלל הא לאו שבח בגלל.
כי איירינן גלל מקמי דשני רב נחמן - דהוה סבירא לן דאע"ג דאין סופו להשביח קניס רב וכ"ש דבדבר שסופו להשביח קניס לאלתר.
לבתר דשני מי איכא למירמ' [גלל] כלל - והשתא דקים לן דטעמא דקנסא משום שבח הוא מיבעיא אי לאלתר קניס או כי מייתי שבח.

"כל הקודם בָּהוּ זָכָה."

אמר רב:

בין בגופו בין בשבחו.

וזעירי אמר:

בשבחו, אבל לא בגופו.

במאי קמיפלגי?

רב סבר: קנסו גופו משום שבחו, וזעירי סבר: לא קנסו גופו משום שבחו.

תנן:

"ההופך את הגלל לרשות הרבים,

והוזק בהו אחר - חייב בנזקו"

ואילו 'כל הקודם זכה' לא קתני!

תנא לרישא, והוא הדין לסיפא.

והא תני עלה:

"אסורין משום גזל!"

כי קתני "אסורין משום גזל" -

אכולה מתניתין קאי,

לאותו שקדם וזכה.

והא לא קתני הכי!

דתנן:

"המוציא תבנו וקשו לרשות הרבים לזבלים,

והוזק בהו אחר -

חייב בנזקו, וכל הקודם בָּהוּ זָכָה, ומותר משום גזל.

וההופך את הגלל לרשות הרבים והוזק בהו אחר -

חייב, ואסור משום גזל!"

אמר רב נחמן בר יצחק:

"גלל" קרמית?!

דבר שיש בו שִׁבְחָה - קנסו גופו משום שבחו,

דבר שאין בו שִׁבְחָה - לא קנסו.

איבעיא להו:

לדברי האומר 'קנסו גופו משום שבחו' -

לאלתר קנסינו, או לכי מייתי שבחא קנסינו?

תא שמע:

מדקא איירינן "גלל".

ותסברא?!

כי איירינן "גלל" מיקמי דלשני רב נחמן,

לבתר דשני רב נחמן מי איכא למירמא "גלל" כלל?!

רש"י

שיש בו רבית - שכתוב בו שלוח ברבית.
קא מזקא - עתיד להזיק.
עביד ליה שומא - שם עליו נשך ועבר בלא תשימון (שמות כב).
לזעירי ודאי תנאי היא - דליכא למימר דכ"ע לא קנסו דהא רבן שמעון קניס.
בהלכה ואין מורין כן קמיפלגי - תנא קמא סבר הלכה דקנסו גופן ואין מורין כן והכי קאמר [הלכה] כל הקודם בהן זכה ואפי' גופן דיעבד ואי אתי מרישא לקמן לאימלוכי אמרינן ליה אסורין משום גזל.
אפקד חושלי - שעורין קלופין ששטח איש אחד ברה"ר כדי שיתייבשו והפקירן רב הונא והורה שהקודם בהן זכה.
סליקוסתא - פסולת עיצורי תמרים שעשו מהן שכר ל"א שמרי שכר תמרים ומנגבין אותן כעין יין קרוש ומאכילין לחמורים.
כשמעתיה - דאמר הלכה ומורין כן.
מותרין הוּו - שהתרו כמה פעמים בבעלים.

לימא כתנאי:

"שְׂטֵר שְׂכָתוּב בּוּ רְבִית -

קוֹנְסִין אוֹתוֹ, וְאִינוּ גּוֹבֵה לֹא אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא אֶת הַרְבִּית,

דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.

וְחֻקִּים אֹמְרִים:

גּוֹבֵה אֶת הַקֶּרֶן, אֲבָל לֹא אֶת הַרְבִּית."

לימא רב דאמר כרבי מאיר,

וְזַעֲרֵי דְאֵמֵר כְּרַבְנָן!

אמר לך רב:

אֲנָא דְאֵמְרֵי אֶפִּילוּ לְרַבְנָן;

עַד כָּאֵן לֹא קֵאָמְרֵי רַבְנָן הֵתִם אֶלָּא קֶרֶן דְּבִהֲתִירָא,

אֲבָל הֲכָא - קֶרֶן גּוֹפָא קְמִזִּיק!

וְזַעֲרֵי אֵמֵר לָךְ:

אֲנָא דְאֵמְרֵי אֶפִּילוּ לְרַבִּי מֵאִיר;

עַד כָּאֵן לֹא קֵאָמְרֵי רַבִּי מֵאִיר הֵתִם אֶלָּא דְמִשְׁעַת כְּתִיבָה דְעֵבֵד לִיה שׁוּמָא,

אֲבָל הֲכָא - מִי יִמַר דְמִזִּיק!?

לימא פהני תנאי:

"הַמוֹצִיא תְּבִנוּ וְקִשּׁוֹ לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים לְזָבְלִים,

וְהוֹזֵק בְּהוּ אַחֵר -

חַיִּיב בְּנִדְקוֹ, וְכֹל הַקּוֹדֵם בְּהוּ זָכָה, וְאַסוּרִין מִשּׁוּם גְּזֵל.

רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:

כֹּל הַמִּקְלָקְלִין בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים וְהִזִּיקוּ -

חַיִּיבִין לְשַׁלֵּם, וְכֹל הַקּוֹדֵם בְּהוּ זָכָה, וּמוֹתְרִין מִשּׁוּם גְּזֵל."

הא גופא קשיא:

אמרת "כֹּל הַקּוֹדֵם בְּהוּ זָכָה",

וְהֵדֶר קֵאָמֵר "אַסוּרִין מִשּׁוּם גְּזֵל"!?!

אלא לאו הכי קאמר:

וְכֹל הַקּוֹדֵם בְּהוּ זָכָה - בְּשִׁבְחָן,

וְאַסוּרִין מִשּׁוּם גְּזֵל - אֲגוּפָן,

וְאַתָּא רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְמִימַר:

אֶפִּילוּ גּוֹפָן נְמִי - כֹּל הַקּוֹדֵם בְּהוּ זָכָה.

לזעירי - ודאי תנאי היא,

לרב - מי לימא תנאי היא?

אמר לך רב:

דְּכוּלֵי עֲלֵמָא קְנָסוּ גּוּפָן מִשּׁוּם שְׁבָחָן,

וְהֲכָא ב'הֵלְכָה וְאִין מוֹרִין כּוּ' קֵאָ מִיפְלָגִי.

דאיתמר:

רַב הוּנָא אֵמֵר רַב: הֵלְכָה וְאִין מוֹרִין כּוּ.

רַב אֲדָא בַר אֶהֱבָה אֵמֵר: הֵלְכָה וּמוֹרִין כּוּ.

איני?!

וְהָא רַב הוּנָא אֶפְקֵר חוּשְׁלִי,

לֹא, אֲדָא רַב אֲדָא בַר אֶהֱבָה אֶפְקֵר^א סְלִיקוּסְתָּא!

בְּשִׁלְמָא רַב אֲדָא בַר אֶהֱבָה כְּשִׁמְעַתִּיה,

אֶלָּא רַב הוּנָא לִימָא הֵדֶר בִּיה?

הנהו מותרין הווי.

14. לא, א

כ"י

שהיה לו לעמוד - כלומר בהכי
מתקמא מתניתין ששהה
בנפילתו כדי עמידה ולא עמד.
לכתף - לתקן הקורה על כתיפו
כדרך נושאי משאוי.
לפוש - דמשונה הוא ואין רה"ר
עשויה לכך.
והזגין - מוכרי כלי זכוכית.
ואם מחמת ראשון נפלו כולן -
לקמן מפרש.

משנה

שני קדרין שהיו מהלכין זה אחר זה,
ונתקל הראשון ונפל,
ונתקל השני בראשון -
הראשון חייב בנזקי שני.

גמרא

אמר רבי יוחנן:
לא תימא מתניתין רבי מאיר היא,
דאמר: 'נתקל - פושע הוא, וחי"ב',
אלא אפילו לרבנן דאמרי: 'אנוס הוא, ופטורבי,
הכא חייב, שהיה לו לעמוד ולא עמד.

רב נחמן בר יצחק אמר:
אפילו תימא לא היה לו לעמוד,
היה לו להזהיר ולא הזהיר.

ורבי יוחנן אמר:
כיון דלא היה לו לעמוד - לא היה לו להזהיר, דטריד.

תנן:

"היה בעל קורה ראשון ובעל חבית אחרון;
נשברה חבית בקורה - פטור,
ואם עמד בעל קורה - חייב"
מאי לאו,
שעמד לכתף, דאורחיה הוא,
וקתני "חייב" - דהוה ליה להזהיר!

לא,

כשעמד לפוש.

אבל עמד לכתף מאי, פטור?

אדתני סיפא:

"ואם אמר לו לבעל חבית 'עמוד' - פטור",
לפלוג וליתני בדידה:
'במה דברים אמורים? כשעמד לפוש,
אבל עמד לכתף פטורבי!

הא קא משמע לן:

דאף על גב דעמד לפוש,
כי קאמר לו לבעל חבית 'עמוד' - פטור.

תא שמע:

"הקדרין והזגין שהיו מהלכין זה אחר זה,
נתקל הראשון ונפל, ונתקל השני בראשון, והשלישי בשני;
ראשון חייב בנזקי שני, ושני חייב בנזקי שלישי,
ואם מחמת ראשון נפלו - ראשון חייב בנזקי כולם.
ואם הזהירו זה את זה - פטורין",
מאי לאו, שלא היה להן לעמוד!

לא,
שְׁהִיָּה לְהֵן לְעֵמוּד.

אָבֵל לֹא הִיָּה לָהֶם לְעֵמוּד מְאִי, פְּטוּר?
אִי הָכִי, אֲדַתְנִי סִיפָא: "אִם הִזְהִירוּ זֶה אֶת זֶה פְּטוּר" -
לְפִלּוּג וְלִיתְנִי בְּדִידָה:
'בְּמָה דְּבָרִים אָמּוּרִים? שְׁהִיָּה לְהֵן לְעֵמוּד,
אָבֵל לֹא הִיָּה לְהֵן לְעֵמוּד - פְּטוּרִין!

הָא קָא מִשְׁמַע לָן:
דְּאִף עַל גַּב דְּהִיָּה לְהֵן לְעֵמוּד,
כִּי הִזְהִירוּ זֶה אֶת זֶה - פְּטוּרִין.

15. לא, א-ב**רפ"י**

ה"ג ראשון ודאי פושע הוא שני אגופו מיחייב שהיה לו לעמוד ולא עמד אממונו פטור דא"ל האי בירא לאו אנא כריתיה מיתבי כולן חייבין על נזקי גופן כו' עד מאי טעמא דהוה ליה בור ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים הניחא לשמואל דאמר כו' אלא לרב מאי איכא למימר תרגמה רב אדא כו' - והכי פירושו ראשון חייב בנזקי שני בין שניזק בגופו של ראשון ובין שהוזק בממונו של ראשון גופו כדן מזיק וחייב אף על כלים דשני דגופו לא משוינן [ליה] כדן בור וממונו [הוה ליה] בתורת בור וחייב על גוף ב' ופטור על כליו אם הוזק ממון בממון פטור דבור חייב בו נזקי אדם דאמרינן לעיל דכי דרשינן שור ולא אדם לענין קטלא אבל לענין נזקין חייב ופטור בו את הכלים ושני חייב בנזקי שלישי כדן מזיק היכא דהוזק בגופו של שני אבל לא בנזקי ממונו שאם ממונו של שני הזיק את השלישי בגופו אינו חייב אפילו תורת בור אין לו על הקדירות של השני להתחייב במה שהזיק ואפילו הזיק בגופו של שלישי.

מה נפשך - דמשוית לממונו של ראשון בור וממונו דשני פטור.

אי נתקל פושע הוא - והוי כמשליך תקלותיו ברה"ר משום הכי ממון ראשון חייב.

שני נמי נחייב - אנוקי שלישי דעביד ממונו לגופו של שלישי.

ואי לאו פושע הוא - ואנוס משוית ליה. **אפי' ראשון נפטור** - אפי' אנוקין דהוזק בגופו כ"ש בממונו.

ראשון ודאי פושע הוא - דמנפשיה נפל הלכך גופו הוי כמזיק ואממונו הוה ליה כורה בור ומחייב מיהא אגופו דשני וקסבר רבא דרבנן לא פליגי עליה דר"מ בנתקל פושע הוא כדאוקי לעיל אביי דבתרתי פליגי אלא באפקר נזקיו הוא דפליגי אבל נתקל מעצמו פושע הוא לדברי הכל.

שני - בנפילתו אנוס הוא אגופו מיהא מיחייב כמזיק בידים שהיה לו לעמוד ולא עמד.

אממונו פטור - לגמרי ואפי' היה לו לעמוד.

דאמר ליה האי בירא לאו אנא כריתיה - אלא ראשון ומפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס אמרן לעיל /בבא קמא/ (דף כט) דפטור.

מיתבי כולן חייבין על נזקי גופן - שהוזק גופן את אחרים בין בגוף בין בממון.

ופטורין על נזקי ממונן - שהזיק ממון את אחרים וקס"ד השתא דלגמרי פטר להו אפי' הזיק הממון את גוף חברו.

מאי לאו אפילו ראשון - וש"מ נתקל לאו פושע הוא ואגופו הוא דמיחייב דהוה ליה לעמוד ואע"ג דתחילתו אנוס חייב דבגופו לא משוינן ליה דין בור דנימא מפקיר נזקיו אחר נפילת אונס הוא אלא מזיק ממש הוא דאדם לא הוי בור אבל אממונו פטור.

לא לבר מראשון - כו'.

אמר רבא:

"ראשון חייב בנזקי שני" - בין בנזקי גופו בין בנזקי ממונו,
"שני חייב בנזקי שלישי" - בנזקי גופו, אכל לא בנזקי ממונו.

ממה נפשך?

אי נתקל פושע הוא - שני נמי ליחייב!

אי נתקל לאו פושע הוא - אפילו ראשון נמי ליפטור!

לא, ב

ראשון - ודאי פושע הוא.

שני - אגופו - מחייב, דהוה לו לעמוד ולא עמד,
אממונו - פטור,

דאמר ליה: האי בירא לאו אנא כריתיה.

מיתבי:

"כולן חייבין על נזקי גופן,**ופטורין על נזקי ממונן"** -

מאי לאו אפילו ראשון!?

לא,

לבר מראשון.

והא "כולם" קתני!

אמר רב אדא בר אהבה:

"כולן" - הניזקין.

האי מאי?

אי אמרת בשלמא אפילו ראשון - היינו דקתני **"כולן"**,
אלא אי אמרת לבר מראשון - מאי **"כולן"**? ליתני הניזקין!

אלא,

אמר רבא:

ראשון חייב בין בנזקי גופו דשני בין בנזקי ממונו דשני,
ושני חייב בנזקי שלישי בנזקי גופו, אכל לא בנזקי ממונו.

מאי טעמא?

דהוה ליה בור,

ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים.

הניחא לשמואל, דאמר: כל תקלה בור הוא,

אלא לרב, דאמר: אי אפקריה - אין, אי לא - לא,

מאי איכא למימר?

לעולם כדאמר מעיקרא.

ודקשיא לך **"כולן חייבין"**?

תרגמה רב אדא בר מניומי קמיה דרבינא:

שהוזקו כלים בכלים.

16. לא, ב

רש"י

כשלדא - כנבילה המושלכת למעבר הדרך ברחבה וממלאה את כל הדרך שלדא נבילה כדאמרינן בעלמא שלדו קיימת (נדה דף כח).

כחוטרא דסמיותא - כמקל של סומין שמגשש הסומא בו ופעמים שהוא מושיטו לרוחב הדרך ומגשש.

אמר מר:

"אם מחמת ראשון נפלו - ראשון חייב בנזקי פולם"

"מחמת ראשון" היכי נפיל?

רב פפא אמר:

דפסקה לאורחיה כשלדא.

רב זביד אמר:

כחוטרא דסמיותא.

רש"י - המשך מעמוד הקודם

אלא אמר רבא כו' - ע"כ רבא לא חייב הראשון בנזקי ממונו שהזיק בשני דלאו פושע הוא ולא חלק בין ראשון לשני אלא בנזקין שהזיק גופו והכי אמר רבא ראשון הוי גופו מזיק וחייב אפילו בנזקי ממונו של שני הואיל והיה לו לעמוד אבל שני אפילו היה לו לעמוד לא מיחייב כוליה האי כראשון דראשון הוי פושע טפי משני הלכך ראשון ודאי הוי מזיק ושני מיסתתיה אי משוית ליה לגופיה בור וחייב על נזקי גופו של שלישי אבל לא בנזקי ממונו דלא מצינו בור שחייב בו את הכלים וברייתא דקתני כולן חייבין על נזקי גופו דמשמע אפילו שני כגון שהזיק את גופו של שלישי.

הניחא לשמואל - איכא למימר דגופו של שני אית ליה תורת בור.

אלא לרב - דאמר אי לא אפקריה לא הוה בור בשלמא ממון איכא למימר דמפקיר איניש אלא גוף מי מפקיר.

תרגמה רב אדא בר מניומי - לברייתא דלעיל כגון שהזיקו כלים בכלים ולעולם מילתיה דרבא כדהוה שמעינן ליה מעיקרא דגופו דראשון ושני הוה כמזיקין בידים וחייבין על הכל ואפילו לשמואל דאמר דמידי דלא אפקריה הוי בור ה"מ בממון אבל בגופו אדם הוא ולא בור וחייב על נזקי כלים וממונו של ראשון לשמואל בין אפקריה בין לא אפקריה הוי בור ולרב אי לא אפקריה חייב בכל ואי אפקריה הוי בור דנתקל מעצמו פושע הוא וממונו של שני פטור אף על נזקי גוף השלישי דנזק המופקר על ידי אונס הוא וא"נ לא אפקריה שורו הוא וטפח באפיה שהרי אנוס הוא ומילתיה דרבא מתקמא בין לרב בין לשמואל ודקשיא לך ברייתא דקתני שאפילו ראשון ממונו פטור היינו היכא דהזיקו כלים דשני בכליו דראשון דמיפטור משום דבור נינהו ולא חייב בו את הכלים ולרב בדאפקרינהו ולשמואל אפילו לא אפקרינהו והכי קתני כולן חייבין על נזקי שמזיק גופו ואפילו הזיק כלים דגופו דאדם מזיק הוא ופטורין על נזקי ממונו אם הזיק ממונו את כלי חביריהו דאפילו ממון הראשון טפי מבור לא משוית ליה שאין לך פושע יותר מכורה בור ופטר בו את הכלים אבל הזיק ממונו את הגוף יש מהן חייב ויש מהן פטור ראשון חייב ושני פטור וגירסא הכי איתא אמר רבא ראשון חייב בנזקי שני בין בנזקי גופו בין בנזקי ממונו שני חייב בנזקי שלישי בנזקי גופו אבל לא בנזקי ממונו מה נפשך אי נתקל פושע הוא שני נמי ליחייב ואי נתקל לאו פושע הוא ראשון נמי ליפטור ראשון ודאי פושע הוא ושני אגופו מיחייב דהוה ליה לעמוד ולא עמד אממונו פטור דאמר ליה האי בירא לאו אנא כריתיה ולא גרסינן הכא דהוה ליה בור מיתבי כו' עד לבר מראשון והא כולן קתני כו' עד שני חייב בנזקי שלישי בנזקי גופו ולא בנזקי ממונו דהוה ליה בור כו' ולא גרסינן הכא האי בירא לאו אנא כריתיה וכו'.

17. לא, ב - לב, א

רש"י

מתני'.
זה בא בחביתו כו' - ופגע זה בזה.
פטור - שלשניהם רשות להלך.
היה בעל קורה ראשון כו' פטור - שזה מהלך כדרכו והוא מיהר ללכת.

גמ'.
תרוייהו כי הדדי נינהו - שניהן שוין בשבירתן שאף בעל חבית סייע בשבירתה.
הנפשות העושות - נואף ונואפת במשמע.

משנה

זה בא בחביתו וזה בא בקורתו;
נשברה כדו של זה בקורתו של זה - פטור,
שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך.
היה בעל הקורה ראשון ובעל חבית אחרון,
נשברה חבית בקורה - פטור בעל הקורה,
לבא ואם עמד בעל קורה - חייב,
ואם אמר לבעל חבית 'עמוד' - פטור.
היה בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון;
נשברה חבית בקורה - חייב,
ואם עמד בעל חבית - פטור,
ואם אמר לבעל קורה 'עמוד' - חייב.
וכן זה בא בגרו וזה בפשתנו.

גמרא

בצא מיניה רבה בר נתן מרב הונא:
המזיק את אשתו בתשמיש המטה מהו?
כיון דברשות קעביד פטור,
או דלמא איבעי ליה לעיוני?

אמר ליה:

תניתוק:

"שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך".

אמר רבא:

קל וחומר;

ומה יער, שזה לרשותו נכנס וזה לרשותו נכנס -
נעשה כמי שנכנס לרשות חבירו וחיב,
זה, שלרשות חבירו נכנס - לא כל שכן?!

אלא הא קתני:

"שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך"?

התם תרוייהו כהרדי נינהו,

הכא איהו קעביד מעשה.

והיא לא?

והקתיב: "ונמרתו הנפשות העשות מקרב עמם" (ויקרא יח)!

הנאה לתרוייהו אית להו,

איהו מעשה הוא דקעביד.

18. לב, א

רס"ז

כרבוצה במהלכת - דבעל קורה
 שעמד הוי משונה שאין דרך
 לפוש ברה"ר.
 הא סיועי בעיא - דרבוצה
 במהלכת חייבת.
 אלא מקשי נמי קשיא -
 מתניתין לריש לקיש דאמר
 בעטה רובצת חייבת.
 הא הוזקה ממילא - מהלכת
 ברבוצה פטורה והכא קתני
 במתניתין דממילא חייב.
 מתניתין דפסקה - קורה
 לאורחא כשלדא שהיו ראשיה
 לרוחב הדרך הלכך אפילו
 ממילא חייב שאין דרך לבעל
 החבית לנטות.
 לסגויי באידך גיסא - הלכך
 טעמא דבעטה אבל ממילא
 פטור.
 מתניתין - דקא מסגי בעל
 הקורה כי אורחיה ואין כאן
 שינוי הלכך פטור אבל מהלכת
 שבעטה ברבוצה שינתה את
 דרכה ואימא לך דחייבת.

"היה בעל קורה ראשון" כו'.

אמר ריש לקיש:

שתי פרות ברשות הרבים, אחת רבוצה ואחת מהלכת;
 בעטה מהלכת ברבוצה - פטורה,
 רבוצה במהלכת - חייבת.

לימא מסייע ליה:

"היה בעל קורה ראשון, ובעל חבית אחרון;

נשברה חבית בקורה - פטור,

ואם עמד בעל קורה - חייב" -

והא הכא, דכרבוצה במהלכת דמי, וקתני "חייב"!

ותסברא?!

הא סייעי בעיא!

לא מסתייא דלא מסייעי,

אלא מקשה נמי קשיא:

טעמא דבעטה, הא הוזקה ממילא - פטור,

והא מתניתין, דממילא, וקתני "חייב"!

מתניתין - דפסקה לאורחא כשלדא.

הכא - כגון דרבעה בחד גיסא,

איבעי לה לסגויי באידך גיסא.

אלא סיפא דמתניתין מסייע ליה לריש לקיש, דקתני:

"היה בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון;

נשברה חבית בקורה - חייב,

ואם עמד בעל חבית - פטור".

והא הכא, דכמהלכת ברבוצה דמי, וקתני "פטור"!

מתניתין דכי אורחיה קא מסגי.

הכא אמרה לה:

נהי דאית לך רשות לסגויי עלי,

לבעוטי בי לית לך רשותא.

19. לב, א

רס"י

מתני'.
שניהן פטורין - כדמפרש
בגמרא.

גמ'.
מפני שרץ [ברשות] - מפרש
לקמן.
הא תו למה לי [השתא] אחד רץ
ואחד מהלך - דרץ שינה ומהלך
לא שינה פטור שניהם רצים
מבעיא.

משנה

שנים שהיו מהלכין ברשות הרבים,
אחד רץ ואחד מהלך,
או שהיו שניהם רצין,
והזיקו זה את זה - שניהם פטורין.

גמרא

מתניתין דלא כאיסי בן יהודה,
דתניא:

"איסי בן יהודה אומר:
רץ חייב מפני שהוא משונה.
ומודה איסי בערב שבת בין השמשות שהוא פטור,
מפני שרץ ברשות".

אמר רבי יוחנן:
הלכה כאיסי בן יהודה.

ומי אמר רבי יוחנן הכי?!
והאמר רבי יוחנן: הלכה כסתם משנה,
ותנן:

"אחד רץ ואחד מהלך,
או שהיו שניהם רצין - פטורין!"

מתניתין בערב שבת בין השמשות.

ממאי?

מדקתני: "או שהיו שניהם רצין - פטורין" -
הא תו למה לי?
השתא "אחד רץ ואחד מהלך" פטור,
"שניהם רצין" מבעיא!?
אלא, הכי קאמר:
"אחד רץ ואחד מהלך" - פטור.
במה דברים אמורים?
בערב שבת בין השמשות,
אבל בחול - אחד רץ ואחד מהלך חייב.
"שניהם רצין" - אפילו בחול "פטורין".

20. לב, א-ב

רש"י

בואו ונצא - כאדם המקבל פני
מלך.

אמר מר:

"ומוֹדָה אִיסִי בְעֶרְבֵי שַׁבַּת בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת שֶׁהוּא פְטוּר,
מִפְּנֵי שֶׁרָץ בְּרִשׁוֹת".

בְּעֶרְבֵי שַׁבַּת מֵאֵי "בְּרִשׁוֹת" אֵיכָא?

כְּדִרְבֵי חֲנִינָא.

דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא:

לִב, ב' 'בּוֹאוּ וְנִצְא לְקִרְאָת כְּלָה מִלְּכָתָא',
וְאָמְרֵי לָהּ: 'לְקִרְאָת שַׁבַּת כְּלָה מִלְּכָתָא'.

רַבִּי יֵנְאִי מִתְעַטֵּף וְקָאֵי וְאָמַר:

'בּוֹאֵי כְּלָה בּוֹאֵי כְּלָה':

21. לב, ב

רש"י

מתני'.
 המבקע - עצים.
 והזיק ברה"י - של אחרים.
 ברשות היחיד - שלו.
 והזיק ברשות היחיד אחר - של
 אחרים חייב.

גמ'.
 דשכיחי רבים - והוה ליה
 לעיוני.
 דלא שכיחי רבים - במקום
 הנזק.

משנה

המבקע ברשות הרבים והזיק ברשות היחיד,
 ברשות היחיד והזיק ברשות הרבים,
 ברשות היחיד והזיק ברשות היחיד אחר -
 חייב.

גמרא

וצריכא:

דאי תנא "המבקע ברשות היחיד והזיק ברשות הרבים" -

משום דשכיחי רבים,

אבל מרשות הרבים לרשות היחיד דלא שכיחי רבים - אימא לא.

ואי תנא "מרשות הרבים לרשות היחיד" -

משום דמעיקרא שלא ברשות עביד,

אבל מרשות היחיד לרשות הרבים, דברשות עביד - אימא לא.

ואי תנא הנך תרתין,

הא משום דשכיחי רבים, והא משום דשלא ברשות,

אבל "מרשות היחיד לרשות היחיד אחר",

דלא שכיחי רבים, ומעיקרא ברשות - אימא לא.

צריכא.

22. לב, ב - לג, א

רס"י

פטור - מגלות.
חייב בדי דברים - אם לא מת
אלא הוזק נותן לו נזק צער
ורפוי ושבת דהוה ליה פושע
אבל בושת לא דאינו חייב על
הבושת עד שיתכוין ורישא
דשלא ברשות פטור מדי דברים
דליכא פשיעה אבל אנוק חייב
כדקיימא לן פצע תחת פצע
לחייב על האונס כרצון.
לדעתו - שלא נטל רשות
מחבירו.
קרוב למזיד - דאיבעי ליה
לעיוני.
הוסיף לו - שליח ב"ד למי
שחייב מלקות.
רצועה אחת - יותר על מה
שאמדוהו ב"ד שיכול לקבל ומת
גולה על ידו.
טפח רבא - לרב שימי.
בסנדליה - דרב שימי הכהו על
סנדלו ל"א בעט בסנדלו לרב
שימי.
אטו הוא - השליח מני.
קורא - והפלא ה' את מכותך
וגו' (דברים כח).

תנו רבנן:

**הנכנס לחנותו של נגר שלא ברשות,
ונתזה בקעת וטפחה על פניו ומת - פטור.
ואם נכנס ברשות - חייב.**

מאי "חייב"?

אמר רבי יוסי בר חנינא:
חייב בארבעה דברים, ופטור מגלות,
לפי שאין דומה ליער:
יער - זה לרשותו נכנס וזה לרשותו נכנס,
זה - לרשות חבירו נכנס.

אמר רבא:
קל וחומר:
ומה יער, זה לדעתו נכנס וזה לדעתו נכנס -
נעשה כמי שנכנס לדעת חבירו וגולה,
זה, שלדעת חבירו נכנס -
לא כל שכן?!

אלא אמר רבא:
מאי 'פטור מגלות'? - דלא סגי ליה בגלות.
והיינו טעמא דרבי יוסי בר חנינא:
משום דהוי ליה שוגג קרוב למזיד.

מתבי רבא:
**"הוסיף לו רצועה אחת ומת -
הרי זה גולה על ידו".**
והא קא, דשוגג קרוב למזיד הוא,
דאיבעי אסוקי אדעתיה דמיתאי אינשי בחדא רצועה,
וקתני: **"הרי זה גולה"!**

אמר רב שימי מנהרדעא:
דטעי במנינא.

טפח ליה רבא בסנדליה, אמר ליה:
אטו הוא מני?!

והתניא:
**"גדול שבדייניו קורא,
והשני מונה,
והשלישי אומר 'הנהו'!"**

אלא,
אמר רב שימי מנהרדעא:
דטעה דינא גופיה.

מיתבי:
**"הזורק את האבן לרשות הרבים והרג -
הרי זה גולה".**
והא קא, דשוגג קרוב למזיד הוא,
דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה דברשות הרבים שכחי אינשי,

רפ"י

ה"ג - בסותר את כותלו ביום לאשפה.
להפנות - בני אדם נפנין בה לנקביהם.
מתני לה - לדר"י בר חנינא.
חייב בד' דברים - דהתם נמי פושע הוא כיון דחזייה דעייל איבעי ליה לעיוני.
מאן דמתני לה אסיפא - פטור מגלות שאינו דומה ליער כ"ש ארישא.
בשוליא דנפחי - תלמידו של אותו נפח.
מסרהב - מפציר בו לצאת.
אחר לית ליה אימתא - דנפח עליה והוה ליה לאסוקי אדעתיה שמא לא יצא.
וחייב בד' דברים - דהוה ליה פושע שזרק למקום שבני אדם מצויים.
מאן דמתני אהא - חייב בארבעה דברים.
כל שכן אקמייתא - הנכנס לחנותו של נגר דכיון דחזייה דעייל איבעי ליה לעיוני.

וקתני: **"הרי זה גולה!"**

אמר רב שמואל בר יצחק: בסותר את כותלו.

איבעי ליה עיוני!

בסותר בלילה.

בלילה נמי איבעי ליה עיוני!

בסותר את כותלו ביום לאשפה.

האי אשפה היכי דמי?

אי דשכיחי רבים - מזיד הוא!

ואי לא שכיחי רבים - אנוס הוא!

אמר רב פפא:

לא צריכא אלא

באשפה העשויה להפנות בלילה,

ואינה עשויה להפנות ביום,

ואיכא דמיקרי וייתיב;

מזיד לא הוי - דהא אינה עשויה להפנות ביום,

אנוס נמי לא הוי - דהא איכא דמיקרי וייתיב.

רב פפא משמיה דרבא מתני לה ארישא:

"הנכנס לחנותו של נגר שלא ברשות,

ונתזה לו בקעת וטפחה לו על פניו ומת - פטור" -

אמר רבי יוסי בר חנינא:

חייב בארבעה דברים, ופטור מגלות.

מאן דמתני לה אסיפא - כל שכן ארישא,

ומאן דמתני לה ארישא - אבל אסיפא, כיון דברשות חייב גלות.

ומי חייב גלות!?

והתניא:

"הנכנס לחנותו של נפח ונתזה ניצוצות וטפחה לו על פניו ומת -

פטור, ואפילו נכנס ברשות!"

הכא במאי עסקינן? - בשוליא דנפחי.

שוליא דנפחי למקטלא קאי!?

כשרבו מסרהב בו לצאת, ואינו יוצא.

ומשום דרבו מסרהב בו לצאת למיקטליה קאי!?

כסבור יצא.

אי הכי,

אחר נמי!

לגא, אחר לית ליה אימתא דרביה,
האי אית ליה אימתא דרביה.

רב זביד מושמיה דרבא מתני לה אהא:
"וימצא" - פרט לממציא את עצמו,
מבאן אמר רבי אליעזר בן יעקב:
מי שיצתה אבן מתחת ידו,
והוציא הלה את ראשו וקבלה - פטור."
 אמר רבי יוסי בר חנינא:
 פטור מגלות, וחייב בארבעה דברים.

מאן דמתני לה אהא - כל שפן אקמיתא,
 ומאן דמתני לה אקמיתא - אבל אהא פטור לגמרי.

רש"י

בבית - בביתו ולא בשוק.

23. לג, א

תנו רבנן:

פועלים שָׁבְאוּ לְתַבּוּעַ שְׂכָרָן מִבְּעַל הַבַּיִת,
וְנִגְחָו שׁוֹרוֹ שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת, וְנִשְׁכָּן בְּלִבּוֹ שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת וּמַת - פְּטוֹר.
אֲחֵרִים אוֹמְרִים:
רְשָׁאִין פּוֹעְלִין לְתַבּוּעַ שְׂכָרָן מִבְּעַל הַבַּיִת.

היכי דמי?

אי דשכיח במתא - מאי טעמא דאחרים?

אי דשכיח בבית - מאי טעמא דתנא קמא?

לא צריכא, בגברא דשכיח ולא שכיח,
וקרי אבבא, ואמר להו: 'אין';
מר סבר: 'אין' - 'עול תא' משמע,
ומר סבר: 'אין' - 'קום אדוכתך' משמע.

תנא כמאן דאמר 'אין' - 'קום אדוכתך' משמע,

דתנא:

"פועל שנכנס לתבוע שכרו מבעל הבית,
ונגחו שורו של בעל הבית או נשכו בלבו - פטור,
אף על פי שנכנס ברשות."

אמאי פטור?

אלא לאו דקרי אבבא, ואמר ליה 'אין',
ושמע מינה: 'אין' - 'קום אדוכתך' משמע.

24. לג, א

רפ"י

מתני'.

במותר - שמין מה הזיקו של זה יותר על נזקיו של זה ובאותו מותר משלם מי שהזיק יותר את החצי.
מועד בתם משלם במותר - כלומר אם הוא הזיק את התם יותר משהזיקו תם.

גמ'.

כמשפט הזה יעשה לו - רבן לא דייקי הזה דמייתי ליה לדרשה כדלקמן.
כך משפט שור באדם - דהאי קרא בשור באדם כתיב או בן יגח וגו'.
כתחתון ולא כעליון - משפט התחתון משתעי במועד וקרא קמא בתם רבי עקיבא הזה דייק כלומר דינא דסליק האי קרא מיניה.
יכול - תם שחבל באדם יהא כמועד לכל דבריו אפי' לשלם מן העלייה.
מגופו משלם - ואם אינו שוה כנגד כל החבלה יפסיד ניזק ואינו נוטל אלא השור.
לפוטרו מארבעה דברים - דהכי משמע משפט זה יש לו לשלם נזק שלם ולא משפט אדם החובל בחבירו.
הני מילי צער לחודיה - משום דלא חסר ביה ממונא.
אבל רפוי ושבת - דחסר ביה ממונא אימא כי נזק נינהו ומיחייב.
קמ"ל - יתורא.

משנה

שני שוריו תמין שחבלו זה את זה - משלמין במותר חצי נזק, שניהו מועדין - משלמין במותר נזק שלם.
אחד תם ואחד מועד;
מועד בתם - משלם במותר נזק שלם, תם במועד - משלם במותר חצי נזק.
וכן שני אנשים שחבלו זה בזה - משלמין במותר נזק שלם, אדם במועד ומועד באדם - משלם במותר נזק שלם, אדם בתם ותם באדם;
אדם בתם - משלם במותר נזק שלם, תם באדם - משלם במותר חצי נזק.
רבי עקיבא אומר:
אף תם שחבל באדם משלם במותר נזק שלם.

גמרא

תנו רבנן:

"**כמשפט הזה יעשה לו**" (שמות כא) -

כמשפט שור בשור, כן משפט שור באדם;
מה שור בשור - תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם, אף שור באדם - תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם.
רבי עקיבא אומר:

"**כמשפט הזה**" - בתחתון ולא כעליון;

יכול משלם מן העלייה?

תלמוד לומר: "**יעשה לו**" -

מגופו משלם ואינו משלם מן העלייה".

ורבנן,

"**זה**" למה לי?

לפוטרו מארבעה דברים.

ורבי עקיבא,

לפוטרו מארבעה דברים מנא ליה?

נפקא ליה מ"**איש כי יתן מום בעמיתו**" (ויקרא כד) -
"איש בעמיתו" - ולא שור בעמיתו.

ורבנן?

אי מההיא, הנה אמינא:

צער לחודיה, אבל רפוי ושבת - אימא ליתן ליה.
 קא משמע לן.

25. לג, א-ב

רפ"י

מתני'.

נוטל את השור - דהיינו חצי נזק.

גמ'.

יושם שור - המזיק בב"ד ויתן לו מזיק מעות דמי השור שהוא חצי נזקו ובשוה מנה שנגח לשוה מאתים ואין הנבילה שוה כלום קמירי.

הוחלט השור - השור עצמו יקח ולקמן מפרש מאי בינייהו.

שותפין נינהו - בההוא שור דמשתעי ביה קרא שוינהו רחמנא שותפים וקרא משתעי בשוה מאתים שנגח לשוה מאתים כדתנן במתניתין זהו שור האמור בתורה הלכך הכא דמזיק אינו שוה אלא מנה נוטל את השור.

הקדישו ניזק איכא בינייהו - לרבי ישמעאל לא קדיש ליה לרבי עקיבא קדיש.

כיון דמשעבד ליה - דאי לא יהיב ליה דמי שקיל ליה לשור דרחמנא שעבדיה ניהליה.

והתניא מכרו מכור - אמר ליה חוזר וגובהו ניזק מלוקח.

לרידיא - שאם חרש בו לוקח אינו נותן דמי החרשה לניזק.

ש"מ - בתמיה והא מטלטלין לאו מידי דקאי בעיניה ולא סמיך מלוה עלייהו ואמאי טרפינן להו מלוקח.

אפותיקי - רחמנא שוייה למיגבי מהאי שור.

אין בעל חוב גובה ממנו - והכא אמאי גבי ליה מלוקח.

ומשני עבד טעמא מאי - גובהו מלוקח משום דאית ליה קלא לשעבדיה כי שוויי אפותיקי.

בר מערבא - מא"י הוה.

משנה

שור שוה מנה שנגח שור שוה מאתים, ואין הנבילה יפה כלום - נוטל את השור.

גמרא

מתניתין מני?

רבי עקיבא היא,

דתניא:

"יושם השור בבית דין - דברי רבי ישמעאל,

רבי עקיבא אומר:

הוחלט השור."

במאי קמיפלגי?

רבי ישמעאל סבר: בעל חוב הוא, וזווי הוא דמסיק ליה.

ורבי עקיבא סבר: שותפי נינהו.

וקמיפלגי בהאי קרא:

"ומכרו את השור החי וחיצו את כספו" (שמות כא);

רבי ישמעאל סבר: לבי דינא קמזהר רחמנא,

ורבי עקיבא סבר: לניזק ומזיק מזהר להו רחמנא.

מאי בינייהו?

הקדישו ניזק איכא בינייהו.

בעא מיניה רבא מרב נחמן:

מכרו מזיק - לרבי ישמעאל מהו?

כיון דאמר רבי ישמעאל:

בעל חוב הוא, וזווי הוא דמסיק ליה - מכור,

או דלמא,

כיון דמשעבד ליה לניזק - לאו כל כמיניה?

לג,

אמר ליה:

אינו מכור.

והתניא:

"מכרו - מכור!"

חוזר וגובהו.

וכי מאחר שחוזר וגובהו, למה מכור?

לרידיא.

שמע מינה:

לזה ומוכר מטלטלין, בית דין גובין לו מהם?

שאני התם,

דכמאן דעשא או אפותיקי דמי.

והאמר רבא:

עשה עבדו אפותיקי ומכרו - בעל חוב גובה הימנו,
שורו אפותיקי ומכרו - אין בעל חוב גובה הימנו!

עבד מאי טעמא? משום דאית ליה קלא,

האי נמי, כיון דנגח קלא אית ליה, דתורא נגחנא קרו ליה.

תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דרבי אבהו:

"מכרו - אין מכור,

הקדישו - מוקדש".

"מכרו" מאן?

אילימא מזיק -

"מכרו אין מכור" מני? רבי עקיבא היא,

דאמר: הוחלט השור,

ו"הקדישו מוקדש" - אתאן לרבי ישמעאל,

דאמר: יושם השור בבית דין!

אלא ניזק -

"מכרו אינו מכור" מני? רבי ישמעאל,

"הקדישו מוקדש" - אתאן לרבי עקיבא!

לעולם מזיק, ודברי הכל:

"מכרו אינו מכור" - אפילו לרבי ישמעאל, דהא משעבדא ליה לניזק.

"הקדישו מוקדש" - אפילו לרבי עקיבא,

משום דרבי אבהו,

דאמר רבי אבהו:

גזירה שמוא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון.

רס"י

מכרו אינו מכור - קס"ד אפי'
לרדיא.

לעולם מזיק - ומכרו אינו מכור
לגופיה קאמר דהדר גבי ליה
ואפילו לרבי ישמעאל.

הקדישו מוקדש - לאו קדוש
ממש אלא ליתן דבר מועט
בפדיונו.

כדרכי אבהו - דאמר במסכת
ערכין (דף כג:): גבי מקדיש
נכסיו והיתה עליו כתובת אשה
ובעל חוב וקתני התם דיהיב
להקדש מידי פורתא וגבי בעל
חוב דיליה ואמר רבי אבהו דהא
דבעי למיתב להקדש מידי
משום גזירה שמוא יאמרו הקדש
גמור יוצא לחולין בלא פדיון.

26. לג, ב - לד, א

רש"י

מכרו מכור - כולה הך ברייתא מפרש לקמן.
משעמד בדין - נשתעבד גופו לניזק ושללו הוא.
מכרו - מזיק.
אינו מכור - ואפ"י לרדיא.
הקדישו אינו מוקדש - ואפילו מידי לא יהיב להקדש.
קדמו בעלי חובות כו' - מפרש טעמא לקמן.
מכרו מכור - אשור תם קאי עד שלא עמד בדין.
כדרכי אבהו - דיהיב דבר מועט.
נתנו במתנה מה שעשה עשוי לרדיא - כמכירה.
אלא שחטו - קס"ד מה שעשה עשוי לאפקועי מניזק קאמר דהתם ליכא למימר לרדיא.
לפחת שחיטה - מה שנפחתו דמיו בשחיטתו אין המזיק משלם.
שעבודו של חבירו - קרקע המשועבדת לחבירו.
פשיטא - דמהכא שמעינן לה בלא מימרא דרב הונא.

תנו רבנן:

"שור תם שהזיק:**עד שלא עמד בדין;****מכרו - מכור.****הקדישו - מוקדש.****שחטו ונתנו במתנה - מה שעשה עשוי.****משעמד בדין;****מכרו - אינו מכור.****הקדישו - אינו מוקדש.****שחטו ונתנו במתנה - לא עשה ולא כלום.****קדמו בעלי חובות והגביהו;****בין חב עד שלא הזיק, בין הזיק עד שלא חב -****לא עשו ולא כלום, לפי שאין משתלם אלא מגופו.****מועד שהזיק -****בין שעמד בדין, בין שלא עמד בדין;****מכרו - מכור.****הקדישו - מוקדש.****שחטו ונתנו במתנה - מה שעשה עשוי.****קדמו בעלי חובות והגביהו;****בין חב עד שלא הזיק, בין הזיק עד שלא חב -****מה שעשה עשוי, לפי שאין משתלם אלא מן העלייה."**

אמר מר:

"מכרו מכור" - לרדיא.**"הקדישו מוקדש" - משום דרבי אבהו.****"שחטו ונתנו במתנה - מה שעשה עשוי":****בשלמא "נתנו במתנה מה שעשה עשוי" - לרדיא,****אלא "שחטו" - ליתי ולשתלם מבשריה!****דתניא:****"חי" - אין לי אלא חי, שחטו מנין?****תלמוד לומר: "ומכרו את השור" - מכל מקום!"**

אמר רב שיזבי:

לא נצרכא אלא לפחת שחיטה.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

זאת אומרת:**המזיק שעבודו של חבירו פטור.**

פשיטא!

מהו דתימא:

התם הוא דאמר ליה לא חסרתיד ולא מידי,**דאמר ליה: זיקא בעלמא הוא דשקלי מינך,****אבל בעלמא ליחייב.****קא משמע לן.**

הא נמי רבה אמרה!

דאמר רבה:

השורף שטרותיו של חברו פטור!

מהו דתימא:

התם הוא דאמר ליה: נירא בעלמא קלאי מינד,

אבל היכא דחפר בה בורות שיחין ומערות ליחייב.

קא משמע לן דהא הכא כמאן דחפר בה בורות שיחין ומערות דמי,

וקאמר מה שעשה עשוי.

"קדמו בעלי חובות והגביהו;

בין חב עד שלא הזיק, בין הזיק עד שלא חב -

לא עשה ולא כלום, לפי שאין משלם אלא מגופו."

בשלמא "הזיק עד שלא חב" - גיזקין קדמו.

אבל "חב עד שלא הזיק" - בעל חוב קדים!

לדא ואפילו "הזיק עד שלא חב" - בעל חוב קדים!

שמע מינה:

בעל חוב מאוחר שקדם וגבה - מה שגבה לא גבה?!

לא,

לעולם אימא לך:

מה שגבה גבה,

ושאני התם, דאמר ליה: אילו גבך הוה, לא מינד הוה גבי ליה?

דהאי תורא דאזקן מיניה משתלמנא.

רש"י

ה"ג הא נמי רבה אמרה דאמר רבה - רבה אדם חשוב היה ומאדם חשוב כגון רב או רבה פרכינן כאילו כתיב במשנה או בברייטא.

כמאן דחפר בה בורות שיחין ומערות דמי - שהרי השחיטה נראית ונכרת.

בין הזיק עד שלא חב - עד שלא לוח בעליו המעות מבעלי חובין.

ואפ"י הזיק עד שלא חב - נמי בעל חוב קדים לתפיסה וכיון דתפס אמאי מפקינן מיניה.

ש"מ - בתמיה דפלוגתא היא בעלמא (כתובות דף צד) דאיכא למ"ד מה שגבה גבה.

אית דגרסי ואפ"י הזיק עד שלא חב נמי דניזק קדים ש"מ כו' - כלומר אע"ג דניזק קדים שיעבודיה קשיא ליה האי.

אילו גבך הוה - דכבר גבית ליה קודם שהזיק.

לאו מינד משתלמנא - בתמיה.

27. לד, א

רפ"י

ושבח - ניזק ועמד על ד' מאות זו.

שאלמלא כו' - כלומר הועיל ואיכא למימר אלמלא לא הזיקו היה עומד על שמונה מאות זו נותן לו כ"ה זוזים כשעת הנזק ולא מצוי א"ל מאי אפסדתיך הא שבח טפי משום דאמר ליה ניזק אי לא אזיקתן הוי שבח וקאי על תמני מאה, ל"א שאלמלא לא הזיקו כו' ועכשיו תובע ניזק מאתים חציין של ד' מאות חצי נזק שהפסידו אינו נותן לו אלא כ"ה כשעת הנזק וראשון עיקר.

כיחש - הניזק מחמת המכה ונראה עכשיו הזיקו גדול יותר מתחילה בשעת הנזק נותן לו כפי נזק שבשעת העמדה בדין כדקאמר לקמן קרנא דתורד קבירא ביה.

שבח מזיק - ועמד על ד' מאות. **נותן לו** - כ"ה זוז כשעת הנזק ואין יכול ניזק לומר לו תן לי חלק שמינית שבו שזכיתי בו משעת הנזק וברשותי השביח.

כחש כשעת העמדה בדין - ונותן לו חלק שמינית שבו שברשותו כחש ולקמן פריך רישא לסיפא.

ה"ג כולה רבי עקיבא היא וכשפיטמו - מזיק לשור וחסר ממונו לשבוחיה הלכך לא שקיל ניזק בשבחה.

אימא רישא שיבח ניזק ועמד על ארבע מאות זו - אפי' הכי נותן לו כשעת הנזק ולא מצוי א"ל מאי אפסדתיך משום דא"ל ניזק אלמלא לא הזיקו היה עומד על ח' מאות.

ואי כשפיטמו - ניזק לשורו צריכא למימר דיהיב לו כשעת הנזק ולא מצוי א"ל מאי אפסדתיך הא האי דאשבח משום פיטמו הוא וחסר ביה ממונא ללישנא אחרינא הכי משמע אימא רישא שבח ניזק נותן לו כשעת הנזק ותו לא ולא מצוי למימר ניזק תן לי ב' מאות שאלמלא לא הזיקו כו' ואי בשפיטמו ניזק צריכא למימר דלא יהיב ליה מזיק ב' מאות האי דאשבח משום פיטומא הוא וקשיא לי הא ודאי אצטריך לאשמועינן דאשתבח דאפסדיה דאי לא אזיק הוה קאי השתא בהאי פיטומא דפטמיה על תמני מאה ולשון ראשון שמעתי ועיקר.

רישא נותן לו כשעת הנזק - ולא מצוי א"ל מאי אפסדתיך בין דפטומי פטמיה בין דשבח ממילא והיכא דפטמיה לא הוה אצטריך למיתנא אלא משום היכא דשבח ממילא אצטריך לאשמועינן. **כחש כשעת העמדה בדין** - ארישא מהדר.

תנו רבנן:

"שור שנה מאתים שנגח שור שנה מאתים, וקבל בו בחמשים זוז, ושבח ועמד על ארבע מאות זוז, שאלמלא הזיקו היה עומד על שמונה מאות זוז - נותן בשעת הנזק. כחש - בשעת העמדה בדין. שבח מזיק - נותן לו בשעת הנזק. כחש - בשעת העמדה בדין."

אמר ר' מר:

"שבח מזיק - נותן בשעת הנזק."

מזני?

רבי ישמעאל היא,

דאמר:

"בעל חוב הוא וזווי הוא דמסיק ליה."

אימא סיפא:

"כחש - בשעת העמדה בדין" -

אתאן לרבי עקיבא,

דאמר: שותפי ניהו.

רישא רבי ישמעאל וסיפא רבי עקיבא!?

לא,

כולה רבי עקיבא היא,

והכא במאי עסקינן? - כשפיטמו.

אי כשפיטמו, אימא רישא:

"שבח ועמד על ארבע מאות זוז - נותן לו בשעת הנזק" -

אי כשפיטמו, צריכא למימר!?

אמר רב פפא:

רישא משכחת לה בין דפטמה פטומי בין דשבחא ממילא, ואצטריך לאשמועינן דהיכא דשבחא ממילא נותן לו בשעת הנזק. סיפא לא משכחת לה אלא כשפיטמו.

"כחש בשעת העמדה בדין"

"כחש" מחמת מאי?

אימא דכחשא מחמת מלאכה -

לימא ליה: את מכחשת ואנא יהיבנא!?

אמר רב אשי:

דכחש מחמת מפה,

דאמר ליה: קרנא דתורד קבירא ביה.

28. לד, א-ב

רפ"י

מתני'.

וחצו את כספו - דהיינו חצי נזק.
וכן הלכה - ודאי כן הלכה דמנה נותן לו דהיינו חייב אבל אין זה שור האמור בתורה דקיימת ומכרו את השור החי וגוי ובגמ' מפרש במאי פליגי.
והנבילה יפה נ' זוז - דה"ל הזיקו ק"י ופלא נזקא דהיינו ע"ה בעי נזק להפסיד והלכך שקיל חצי (נזק) החי וחצי המת דשוו קכ"ה ומטי לכל אחד פסידא ע"ה.

גמ'.

פחת שפחתו מיתה מחצין בחי - כלומר נבילה לא שייכא גבי מזיק כלל אלא שמין את הנבילה כמה פחותין דמיה עכשיו משעה שהיה חי ונותן לו מזיק חצי הפחת.
האי קכ"ה קא שקיל והאי קכ"ה קא שקיל - היכא דנבילה שוי נ' דהא לר"מ גופי שקיל נ' דנבילה וע"ה מן החי דהיינו חצי הפחת שפחתה מיתה והווי קכ"ה ולרבי יהודה נמי נוטל הנזיק חצי החי דהיינו ק' וחצי המת דהיינו כ"ה ובמאי פליגי.
פחת נבילה - אם פחתו דמיה משעת מיתה עד שעת מכירה לר"מ דאמר לא שייך מזיק בנבילה פחת דניזק הוי ולא יהיב ליה אלא חצי מה שפחתה מיתה.
תם חמור ממועד - דהא גבי מועד אמרינן בפ"ק /בבא קמא/ (דף י:) בעלים מטפלים בנבילה דכתיב והמת יהיה לו וגוי לניזק.
הכי נמי - דס"ל תם חמור.
כדתנן - לקמן בפרק שור שנגח ד' וה'.
ר"י אומר תם חייב - אם שמרו שמירה פחותה ויצא והזיק ומועד פטור.
דכתיבי קראי - כדמפרש התם.
זה נוטל חצי החי - ששוה חציו י"ב סלעין ופלא בשביל תשלומין שלו שלא שוה אלא ה' סלעים.

משנה

שור שנה מאתים שנגח שור שנה מאתים, ואין הנבילה יפה בלום;
 אָמַר רַבִּי מֵאִיר:
 עַל זֶה נֵאמַר: "וּמְכַרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפוֹ" (שמות כא).
 אָמַר לּוֹ רַבִּי יְהוּדָה: וְכֵן הַלְכָה, קִיַּיִמַת: "וּמְכַרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפוֹ", וְלֹא קִיַּיִמַת: "וְגַם הַמֵּת יִחָצוּן", וְאִיזָה?
 זֶה שׁוֹר שְׁנֵה מְאִירִים שְׁנֵגַח שׁוֹר שְׁנֵה מְאִירִים, וְהַנְּבִילָה יִפָּה חֲמִשִּׁים זָזוּ - שְׁנֵה נוֹטֵל חֲצֵי הַחַי וְחֲצֵי הַמֵּת, וְזֶה נוֹטֵל חֲצֵי הַחַי וְחֲצֵי הַמֵּת.

גמרא

תנו רבנן:
 "שור שנה מאתים שנגח שור שנה מאתים, והנבילה יפה חמשים זוז - זה נוטל חצי החי וחצי המת, וזה נוטל חצי החי וחצי המת, וזהו שור האמור בתורה, דברי רבי יהודה.
 רבי מאיר אומר:
 אין זהו שור האמור בתורה, אלא שור שנה מאתים שנגח לשור שנה מאתים, ואין הנבילה יפה בלום - על זה נאמר: "ומכרו את השור החי וחצו את כספו".
 אלא מה אני מקיים: "וגם את המת יחצונו"?
 פחת שפחתו מיתה מחצין בחי".

מכדי בין רבי מאיר בין רבי יהודה, האי מאה ועשרים וחמשה שקיל, והאי מאה ועשרים וחמשה שקיל! מאי בינייהו?

אמר רבא:

פחת נבילה איכא בינייהו;
 רבי מאיר סבר: פחת נבילה דניזק הוי, ורבי יהודה סבר: פחת נבילה דמזיק הוי פלגא.

אמר ליה אבוי:

לד, ב אם כן, מציינו לרבי יהודה^א תם חמור ממועד!

וכי תימא: הכי נמי,

כדתנן:

"רבי יהודה אומר:

תם חייב ומועד פטור" -

אימר דשמעת ליה לרבי יהודה לענין שמירה, דכתיבי קראי, לענין תשלומין מי שמעת ליה!?

והתניא:

"רבי יהודה אומר:

יכול שור שנה מנה שנגח שור שנה חמש סלעים,

והנבילה יפה סלע -

זה נוטל חצי החי וחצי המת, וזה נוטל חצי החי וחצי המת?
אמר:

וכי מועד למה יוצא, להחמיר עליו או להקל עליו?
הוי אומר להחמיר עליו.
ומה מועד אינו משלם אלא מה שהזיק,
תם הקל לא כל שפון?!

אלא אמר רבי יוחנן:
שבח נבילה איכא בינייהו;
דמר סבר: דניזק הוי,
ומר סבר: פלגא.

והיינו דקא קשיא ליה לרבי יהודה:
השתא דאמרת חס רחמנא עלויה דמזיק, דשקיל בשבחה,
"יכול שור שוה חמש סלעים שנגח שור שוה מנה,
והנבילה יפה חמשים זוז -

זה נוטל חצי החי וחצי המת, וזה נוטל חצי החי וחצי המת?
אמר:
היכן מצינו מזיק נשבר שזה נשבר?
ואומר "שלם ושלם" (שמות כא) - בעלים משלמין ואין בעלים נוטלין.

מאי "ואומר"?

וכי תימא:
הני מילי היכא דאיכא פסידא לניזק,
אבל היכא דליכא פסידא לניזק,
כגון שור שוה חמש סלעים שנגח שור שוה חמש סלעים,
והנבילה יפה שלשים זוז -
שקיל נמי מזיק בשבחה?
"ואומר: "שלם ושלם" - בעלים משלמין ואין בעלים נוטלין."

אמר ליה רב אחא בר תחליפא לרבא:
אם כן מצינו לרבי יהודה תם משלם יותר מחצי נזק,
והתורה אמרה "ומכרו את השור החי וחציו את כספו" (שמות כא)!

אית ליה לרבי יהודה:
פחת שפחתה מיתה מחצין בחי.

מנא ליה?

מ"וגם את המת יחצו" (שמות כא)?

והא אפקיה רבי יהודה

ל"זה נוטל חצי החי וחצי המת, וזה נוטל חצי החי וחצי המת"!

אם כן נכתוב קרא 'ואת המת'.

מאי "וגם"?

שמע מינה תרתי.

רש"י

תם הקל לא כ"ש - אלמא לרבי
יהודה תם קל קרי ליה.

ר"מ סבר שבח נבילה דניזק
הוי - דלית להו שום שותפות.

והיינו דקשיא ליה לר"י -

דשמעינן ליה בברייתא דלקמן
דקאמר יכול שור שוה ה' סלעים
שנגח לשור שוה מנה כו' דהא
דקאמר יכול משום דקשיא ליה
הכי כיון דלדידיה ס"ל דחס
רחמנא עליה דמזיק למשקל
בשבחה יכול שור שוה חמש
סלעים שנגח לשור שוה מנה
והנבילה יפה נ' זוזים דשקיל
מזיק חצי החי דהוה שני סלעים
ופלגא וחצי המת דהוה שש
סלעים ורביע.

אמרת וכי היכן מצינו מזיק
נשבר - שאינו מפסיד כלום
דאע"ג דקאמר ר"י לעיל דמזיק
שקיל בשבחה בתשלומי ח"נ
מיהא איתא ומפסיד ע"ה משור
החי.

שלם ישלם - במועד כתיב אלא
שני תשלומים כתב לך אחד
לתם ואחד למועד לומר בעלים
משלמין ואין הבעלים נוטלין.

והנבילה יפה שלשים זוז -
שהוקרה הנבילה משמתה
דשקיל מזיק חמשה זוזי באותן
י' זוזי שהשביחה דהא לא מטי
פסידא לניזק דהוה נמי מרויח
ה' דינר.

אם כן מצינו לר"י תם משלם
יותר מחצי נזק - א"כ דלא
דריש ר"י פחת שפחתתו מיתה
מחצין בחי מצינו בתם משלם
יותר מחצי נזק והיכי דמי שור
שוה נ' שנגח לשור שוה מ'
והנבילה יפה כ' והוי נזק כ'
ופלגא נזקא עשרה וכי פלגי חצי
חי וחצי מת נוטל ניזק בחי כ"ה
ובמת י' הרי [ל"ה] נמצא מזיק
משלם יותר מחצי נזק דבשלמא
לר"מ לא משלם אלא חצי מה
שפחתתו מיתה אלא לר"י נהי
נמי דהיכא דמטי חצי החי יותר
מנזק שלם נפקא ליה האי דלא
שקיל ניזק חצי החי מקל וחומר
ממועד כדקתני לעיל מה מועד
חומר אינו משלם אלא מה
שהזיק תם הקל לא כ"ש אבל
הכא דליכא למימר הכי דהא
פחות ממה שהזיק משלם ומיהו
טפי מחצי נזק איכא.

אית ליה לרבי יהודה פחת
שפחתתו מיתה - הלכך בההוא
נמי מקרא נפקא ליה דלא שקיל
אלא חצי נזק.

א"כ - דלפחת שפחתתו מיתה
לחוד אתא לכתוב את המת
יחצונו מאי וגם ש"מ תרתי
דשתפיה רחמנא בשבחה.

29. לד, ב - לה, א

ר"ז

מתני'.

שורו שבייש פטור - כדקיימא לן (לעיל / בבא קמא/ דף כו) איש בעמיתו ולא שור בעמיתו. שורו שהדליק את הגדיש בשבת חייב - חצי נזק דמשונה הוא.

גמ'.

כל המקלקלין פטורין - לענין שבת.

חוץ מחובל ומבעיר - כדמפרש טעמא במס' שבת בפרק האורג מדאצטריך קרא למישרי מילה מכלל דשאר חובל חייב ומדאסר רחמנא שריפת בת כהן בשבת דמקלקל הוא מכלל דמקלקל בהבערה חייב כגון השורף כלי דמקלקל הוא.

אינה משנה - דאינהו נמי פטירי.

בצריך לכלבו - דהוי מקלקל על מנת לתקן והא (דתנן) + מסורת הש"ס: [דתניא] + נצרר הדם אע"פ שלא יצא משום צובע הוא דמחייב.

אף הוא נמי דלא קבעי - לאפרו ומקלקל הוא וקתני פטור מתשלומין אלמא חיוב מיתה איכא.

אף שורו דקבעי ליה - לאו דוקא דאפי' לא בעי ליה נמי חייב לשלם אלא על כרחיה תרוייהו בחדא מילתא מוקמינן האי לחיובא והאי לפטורא דהכי משמע מתני' דבמקום שזה חייב זה פטור דאי שורו בלא קבעי ליה לא מתורץ יש חייב על מעשה שורו ופטור על מעשה עצמו דהא אינהו בדלא בעי ליה מחייב בתשלומין.

בשור פקח - שהשור חכם.

ומנא ידעינן - דלחכי איכוין דאצטריך לאשמועינן מתני' דאע"ג דמריה כי האי גוונא מפטר בתשלומין הוי שור חייב דאי מסתמא אפי' מריה נמי מיחייב אי לא ידעינן ביה דצריך לאפרו ואין כאן יש חייב על מעשה שורו ופטור על מעשה עצמו.

משנה

יש חייב על מעשה שורו, ופטור על מעשה עצמו, פטור על מעשה שורו, וחייב על מעשה עצמו. כיצד?

שורו שבייש - פטור,

והוא שבייש - חייב.

שורו שסימא את עין עבדו והפיל את שינו - פטור,

והוא שסימא את עין עבדו והפיל את שינו - חייב.

שורו שחבל באביו ובאמו - חייב,

והוא שחבל באביו ואמו - פטור.

שורו שהדליק את הגדיש בשבת - חייב,

והוא שהדליק את הגדיש בשבת - פטור,

מפני שהוא מתחייב בנפשו.

גמרא

תני רבי אבהו קמיה דרבי יוחנן:

"כל המקלקלין פטורין,

חוץ מחובל ומבעיר."

אמר ליה:

פוק תני לברא!

"חובל ומבעיר" אינה משנה!

ואם תימצאי לומר משנה,

"חובל" - בצריך לכלבו,

"מבעיר" - בצריך לאפרו.

תנן:

"שורו שהדליק את הגדיש בשבת - חייב,

והוא שהדליק את הגדיש בשבת - פטור."

וקתני "הוא" דומיא ד"שורו";

להא מה שורו דלא קבעי ליה, אף הוא נמי דלא קבעי ליה -

וקתני: "פטור, מפני שהוא נדון בנפשו!"

לא,

"שורו" דומיא דידיה,

מה "הוא" דקבעי ליה, אף "שורו" דקבעי ליה.

"שורו" היכי משפחת לה?

אמר ליה רב אויא:

הכא במאי עסקינן? -

בשור פקח שעלתה לו נשיכה בגבו,

וקא בעי למקלייה, ואיגנדר בקוטמא.

ומנא ידעינן?

דלבתר דקלייה קמגנדר בקוטמא.

ומי איכא כי האי גוונא?

אין,

דַּהֲהוּא תוֹרָא דְהוּהּ בִּי רַב פֶּפְאָ,
דְּהוּהּ כִּיבִין לִיה חִינְכִיה,
עֵיל וּפְתַקִּיה לְגוּזִיתָא, וְשְׁתִּי שְׂיִכְרָא - וְאַיְתִּסִּי.

אָמְרוּ רַבְנֵי קַמְיָה דְרַב פֶּפְאָ:
מִי מְצִית אֲמַרְתָּ שׁוּרוֹ דּוּמְיָא דִּידִיהָ?!
וְהָא קְתַנִּי:

"שׁוּרוֹ שְׂבִיִּישׁ - פֶּטוּר, וְהוּא שְׂבִיִּישׁ - חַיִּיב" -
שׁוּרוֹ דּוּמְיָא דִּידִיהָ, נִתְכַּוֵּן לְבִיִּישׁ הִיכִי מִשְׁפַּחָתָּ לָּהּ?

כְּגוֹן שְׁנַתְּכּוֹן לְהִזְיק.

דְּאָמַר מַר:

"נִתְכַּוֵּן לְהִזְיק,

אִף עַל פִּי שְׂלָא נִתְכַּוֵּן לְבִיִּישׁ."

רַבָּא אָמַר:

מִתְּנִיתִין בְּשׁוּגְג,

וְכַדְתְּנָא דְבִי חִזְקִיה,

דְּתַנָּא דְבִי חִזְקִיה:

"מַכָּה אָדָם וּמַכָּה בְהֵמָה" (ויקרא כד).

מָה "מַכָּה בְהֵמָה",

לֹא חִלְקַת בֵּה בֵּין שׁוּגְג בֵּין מִזִּיד,

בֵּין מִתְכַּוֵּן לְשֹׂאִין מִתְכַּוֵּן,

בֵּין דְרָף יְרִידָה לְדְרָף עֲלִיָּה,

לְפִוְטְרוֹ מִמּוֹן אֲלֵא לְחִיבּוֹ מִמּוֹן -

אִף "מַכָּה אָדָם"

לֹא תַחֲלַק בּוֹ בֵּין שׁוּגְג לְמִזִּיד,

בֵּין מִתְכַּוֵּן לְשֹׂאִין מִתְכַּוֵּן,

בֵּין דְרָף יְרִידָה לְדְרָף עֲלִיָּה,

לְחִיבּוֹ מִמּוֹן אֲלֵא לְפִוְטְרוֹ מִמּוֹן."

אָמְרוּ לִיה רַבְנֵי לְרַבָּא:

מִי מְצִית מוֹקְמַת לָהּ בְּשׁוּגְג?

וְהָא **"מַפְנֵי שְׁנֵדוֹן בְּנַפְשׁוֹ"** קְתַנִּי!

הִכִּי קָאָמַר:

כִּיּוֹן דְּכַמְזִיד נְדוֹן בְּנַפְשׁוֹ,

וְהִכִּי דְמִי?

דְּקָא בְּעֵי לְאֶפְרוֹ,

הַשְׁתָּא בְּשׁוּגְג - פֶּטוּר.

רַש"י

חִינְכִיה - שִׁינּוֹ.

וּפְתַקִּיה לְגוּזִיתָא - דַּחֲף כְּסוּי
הַכְּלִי שֶׁהִשְׁכַּר בְּתוֹכּוֹ.

שׁוּרוֹ - דְּפֶטוּר דּוּמְיָא דַּחִיּוּבָא
דִּידִיהָ הִיכִי מִשְׁכַּחַת לָהּ הָא
חִיּוּבָא דִּידִיהָ לִיתָא אֲלֵא
בְּמִתְכַּוֵּן לְבִיִּישׁ וְשׁוּר אִין בּוֹ
דַּעַת לְהַתְּכַוֵּן לְבוּשַׁת.

וּמַשְׁנֵי מִשְׁכַּחַת לָהּ כְּגוֹן שְׁנַתְּכּוֹן
הַשׁוּר לְהִזְיק - דַּגְּבִי אָדָם כִּי
הָאִי גּוֹוֵנָא מַחִיִּיב אֲבוּשַׁת דְּאָמַר
מַר כּוֹ.

רַבָּא אָמַר - לְעוֹלָם מִתְּנִי בְּדִלָּא
קְבַעִי לִיה לְאֶפְרוֹ וְהָאִי דְּפֶטוּר
מִתְּשֻׁלּוּמִין לְאוֹ מִשּׁוּם דְּלִיהוּי
בִּיה חִיּוּב מִיתָה דְּהָא מִתְּנִי אֶפִּי
בְּשׁוּגְג נְמִי דְּלִיכָא חִיּוּב מִיתָה
מִיתְּשֻׁלּוּמִין דְּפֶטוּר מִתְּשֻׁלּוּמִין
כְּדַתְּנִי דְּבִי חִזְקִיה.

מַכָּה נֶפֶשׁ בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָהּ וּמַכָּה
אָדָם יוֹמַת - הוֹקְשׁוּ יַחַד דְּמָה
מַכָּה בְּהֵמָה לְעוֹלָם מִשְׁלָם וְאֶפִּי
בְּשׁוּגְג כְּדָאמְרִי (לְעִיל / בְּבֵא
קָמָא / דָּף כּוֹ) אָדָם מוֹעֵד לְעוֹלָם
אִף מַכָּה אָדָם דְּפֶטְרִיהָ קָרָא
מִתְּשֻׁלּוּמִין דְּכַתִּיב יוֹמַת לְעוֹלָם
פֶּטוּר וְאֶפִּילוֹ בְּשׁוּגְג הוֹאִיל
וּבְמִזִּיד שְׂיִכָּא מִיתָה.

דְּרָף עֲלִיָּה - שֶׁהִרְגוֹ כְּלֵאחֶר יָד
בְּהִרְמוֹ הַגְּרוֹן דְּקִיִּימָא לָן
(מְכוּת דָּף ז':) דְּפֶטוּר מִגְּלוֹת
אֶפִּיָּה פֶּטוּר מִתְּשֻׁלּוּמִין הַלְּכַךְ
גְּבִי חִילּוֹל שְׁבַת נְמִי אֶפִּי בְּשׁוּגְג
פֶּטוּר מִשְׁלָם.

ה"ג הִכִּי קָאָמַר כִּיּוֹן דְּכַמְזִיד
נִידוֹן בְּנַפְשׁוֹ - וְהִיכִי דְּמִי בְּצַרִּיךְ
לְאֶפְרוֹ הַשְׁתָּא דְּשׁוּגְג פֶּטוּר.

30. לה, א-ב

ה"י

מתני'.

והוזק - הנרדף.

בסלע לקה - מתחכך היה בסלע ולקה.

היו שנים רודפין אחר אחד - ושלשתן של שלשה בני אדם.

שניהם פטורים - דתרוייהו מדחו ליה.

שניהם חייבין - מפרש בגמרא.

גדול הזיק - ויש בגופו שוה חצי נזק.

קטן הזיק - ודמי הקטן תקח ומותר חצי נזק תפסיד.

וקטן הזיק את הגדול - ואע"ג שחצי נזקו של גדול מרובה לא תקח אלא קטן שלי וחצי נזק של קטן שלך קח מן הגדול.

גמ'.

על סומכוס - דאמר לקמן (דף מו) בברייתא בגמ' בשור שנגח את הפרה ממון המוטל בספק חולקין וממתני' שמעינן דחלוקים עליו חבירו דקתני המוציא מחבירו כו'.

אמר סומכוס אפילו ברי וברי - דשניהם טוענים טענת ברי ואפילו היכא דנתבע טוען ברי לי שאיני חייב ואפילו הכי כיון דלבי דינא מספקא אי קאמר קושטא חולקין דקאמרת מתניתין דלא כסומכוס.

משנה

שור שהיה רודף אחר שור אחר והוזק;
זה אומר: שורף הזיק,

וזה אומר: לא בי אלא בסלע לקה -
המוציא מחבירו עליו הראיה.

היו שנים רודפים אחר אחד;

זה אומר: שורף הזיק,

וזה אומר: שורף הזיק -

שניהם פטורים.

אם היו שניהם של איש אחד -

שניהם חייבים.

לה,ב

היה אחד גדול ואחד קטן;

הנזק אומר: גדול הזיק,

והמזיק אומר: לא בי אלא קטן הזיק,

אחד תם ואחד מועד;

הנזק אומר: מועד הזיק,

והמזיק אומר: לא בי אלא תם הזיק -

המוציא מחבירו עליו הראיה.

היו הניזקין שנים, אחד גדול ואחד קטן,

והמזיקין שנים, אחד גדול ואחד קטן;

הניזק אומר: גדול הזיק את הגדול וקטן את הקטן,

והמזיק אומר: לא בי אלא קטן את הגדול וגדול את הקטן,

אחד תם ואחד מועד;

הניזק אומר: מועד הזיק את הגדול, ותם את הקטן,

והמזיק אומר: לא בי אלא תם את הגדול ומועד את הקטן,

המוציא מחבירו עליו הראיה.

גמרא

אמר רבי חייא בר אבא:

[זאת אומרת]:

חלוקים עליו חביריו על סומכוס,

דאמר:

"ממון המוטל בספק - חולקין".

אמר ליה רבי אבא בר ממל לרבי חייא בר אבא:

אמר סומכוס אפילו ברי וברי?

אמר ליה:

אין,

אמר סומכוס אפילו ברי וברי.

וממאי דמתניתין בכרי וכרי הוא?

דקתני:

"זה אומר: שורף הזיק,

וזה אומר: לא בי...".

רש"י

לא כי - משמע דפשיטא ליה דבסלע לקה.
שקיל כדאמר מזיק - וגובה מן התם ואע"ג דקאמר ניזק ברי לי שזה לא הזיקני.
פטור - אף מדמי שעורין דהא אמר ליה תובע לאו שעורין יהבי לך ואחולי מחיל גביה.
דקאמר ניזק ברי לי - ואפ"ה שקיל מן התם כל שכן דהוה תיובתא דרבה בר נתן.
אלא דקאמר ניזק שמא - הלכך מתרווייהו תבע וכי לא מיייתי ראייה שקיל מן התם.
רישא נמי ניזק - אומר שמא שורך הזיק ומזיק אומר ברי בסלע לקה וכי אפ"ה קאמר סומכוס דחולקין דאיצטריך לרבנן לאפלוגי ולאשמועינן דלא פלגי.
רישא דקאמר מזיק שמא וניזק ברי - והתם אמר סומכוס שהורע כחו של נתבע וחולקין ואתו רבנן לאשמועינן דלעולם יד נתבע על העליונה.
והא לא דמיא רישא לסיפא - וכיון דסוף סוף לאו בחדא מילתא מוקמת להו שפיר מצי רבי חייא בר אבא לאוקמי לרישא בברי וברי ולמפשט דסומכוס אפי' בברי וברי אמר ומאי אתקפתיה דרב פפא.

מתקיף לה רב פפא:

מדרישא ברי וברי, סיפא נמי ברי וברי.
 אימא סיפא:

"היה אחד גדול ואחד קטן; ניזק אומר: גדול הזיק, ומזיק אומר: לא כי אלא קטן הזיק, אחד תם ואחד מועד; ניזק אומר: מועד הזיק, והמזיק אומר: לא כי אלא תם הזיק - המוציא מחבירו עליו הראיה" -
 הא לא מיייתי ראיה - שקיל כדאמר מזיק?!
 נימא תהוי תיובתא דרבה בר נתן,
 דאמר:
 טענו חטים והודה לו בשעורים - פטור!

אלא בברי ושמא.

דקאמר 'ברי' מאן, דקאמר 'שמא' מאן?

אי נימא דקאמר ניזק 'ברי', וקאמר מזיק 'שמא' - אכתי לימא תהוי תיובתא דרבה בר נתן!

אלא דקאמר ניזק 'שמא', וקאמר מזיק 'ברי', ומדסיפא ניזק שמא ומזיק ברי, רישא נמי ניזק שמא ומזיק ברי - ואמר סומכוס אפילו בהא, דאיצטריך לאשמועינן דלא!

לא!

סיפא ניזק שמא ומזיק ברי, רישא ניזק ברי ומזיק שמא.

והא לא דמיא רישא לסיפא?!

אמרי:

ברי ושמא, שמא וברי - חד מילתא היא, ברי וברי, שמא וברי - תרי מילי נינהו.

31. לה, ב - לו, א

רש"י

ה"ג - תנן היו ניוזקין שנים כו'.
ראוי ליטול - אי מיייתי ראיה
 ואין לו אי לא מיייתי ולא תדוק
 מינה כדקדייקת [דף לו עמוד א]
 ולהכי מוקים לה הכי ולא
 מוקים לה כדאוקים למציעתא
 לעיל בניזק שמא ומזיק ברי
 דאם כן היינו הך וסיפא אמאי
 אצטריך ורבה דאוקמא
 למציעתא דניזק שמא ומזיק
 ברי ולא אוקמה בברי וברי
 ולישני ראוי ליטול ואין לו
 משום דס"ל דסומכוס לא אמר
 חולקין בברי וברי הלכך רישא
 דקתני לא כי אלא בסלע לקה
 לא אצטריך למיתני בברי וברי
 לאשמועינן דמוציא מחבירו כו'
 להכי אוקמה למציעתא בשמא
 וברי דתיקו נמי רישא בברי
 ושמא.
דתפס - שקדם ניזק ותפס
 השור.

גופא:

"אמר רבה בר נתן:

טענו חטין והודה לו בשעורין - פטור".

מאי קא משמע לן?!

תנינא:

"טענו חטין והודה לו בשעורין פטור!"

אי מהתם, הוה אמיןא:

פטור מדמי חטין וחייב בדמי שעורין.

קא משמע לן דפטור לגמרי.

תנן:

"היו הניזקין שנים, אחד גדול ואחד קטן וכו'" -

הא לא מיייתי ראיה - שקיל כדקאמר מזיק?!

אמאי? חטים ושעורין ניהו!

ראוי ליטול, ואין לו.

והתנינא:

"הרי זה משתלם על הקטן מן הגדול, ולגדול מן הקטן!"

דתפס.

תנן:

"היה אחד תם ואחד מועד;

הניזק אומר: מועד הזיק את הגדול ותם את הקטן,

והמזיק אומר: לא כי אלא תם את הגדול ומועד את הקטן -

המוציא מחבירו עליו הראיה" -

הא לא מיייתי ראיה - שקיל כדקאמר מזיק?!

ואמאי? חטין ושעורין ניהו!

לו, א ראוי ליטול ואין לו.

והתנינא:

"הרי זה משתלם לקטן מן המועד ולגדול מן התם!"

דתפס.

32. לו, א

רפ"י

שמע מינה - מדקתני שניהם.
 רצה מזה גובה רצה מזה גובה -
 ואם אבד האחד קם חבירו
 במקומו ומשתלם הימנו.
במועדין - דסוף סוף משלם
 מעליה לפיכך כל נכסיו אחראין
 לפרעון.
 ה"ג - מאי נפקא ליה מינה סוף
 סוף דמי תורא מעליא בעי
 לשלומי.
אלא לעולם בתמין - והאי
 דקתני שניהם לאו כדקאמרת
 דמאיזה שירצה יגבה אלא הא
 קמ"ל דכל זמן ששניהם בפנינו
 גובה אבל אבד האחד אינו
 גובה.
ורבי עקיבא היא דאמר שותפין
נינהו - בגוף של שור הלכך אבד
 השור אבד נזקו הלכך כי הוו
 שניהם הוא דמחייב ואי ליתנהו
 לתרוייהו אלא אחד אמר ליה
 אייתי ראייה כו' אבל לרבי
 ישמעאל כיון דאמר בעל חוב
 הוא וזווי הוא דאסיק ביה אבד
 האחד לא איבד את זכותו.
הדרן עלך המניח.

"היו שניהם של איש אחד שניהם חייבים".

אמר ליה רבא מפרזיקא לרב אשי:

שמע מינה:

שורים תמים שהזיקו;

רצה - מזה גובה,

רצה - מזה גובה.

הכא במאי עסקינן? -

במועדין.

אי במועדין, אימא סיפא:

"היה אחד גדול ואחד קטן;

הנזק אומר: גדול הזיק,

והמזיק אומר: לא כי אלא קטן הזיק -

המוציא מחבירו עליו הראיה"

אי במועדין,

מאי נפקא ליה מינה?

סוף סוף דמי תורא מעליא בעי לשלומי!

אמר ליה:

סיפא בתמין,

ורישא במועדין.

אמר ליה רב אחא סבא לרב אשי:

אי במועדין - "חייבים"?! -

חייב גברא מיבעי ליה!

ותו,

מאי שניהם?

אלא,

לעולם בתמין,

ורבי עקיבא היא, דאמר: "שותפין נינהו".

וטעמא דאיתנהו לתרוייהו דלא מצוי מדחי ליה,

אבל ליתנהו לתרוייהו -

מצוי אמר ליה: זיל אייתי ראיה דהאי תורא אזקך ואשלים לך.

הדרן עלך המניח